

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 4ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

**βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το**

ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και**

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ελένη Κατσαρού, Φιλολόγος

Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

Αναστασία Μαγγανά, Γλωσσολόγος

Αικατερίνη Σκιά, Φιλολόγος

Βασιλική Τσέλιου, Φιλολόγος

Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ευαγγελία Θωμαδάκη, *Επ. Καθηγ.*

του Δημοκρίτειου Παν/μίου Θράκης

Αριστείδης Δουλαβέρας

Σχολική Σύμβουλος

Βιολέττα Λέκκα, Φιλολόγος,

Εκπ/κός Β/θμιας Εκπ/σης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αντώνιος Νικολόπουλος,

Εικονογράφος-Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Φωτεινή Κουκούτση, Φιλολόγος

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Χριστίνα Αργυροπούλου

Σύμβουλος Π.Ι.

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Αχιλλέας Δρούγκας, Ζωγράφος

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Ελένη Κατσαρού
Αναστασία Μαγγανά
Αικατερίνη Σκιά
Βασιλική Τσέλιου**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

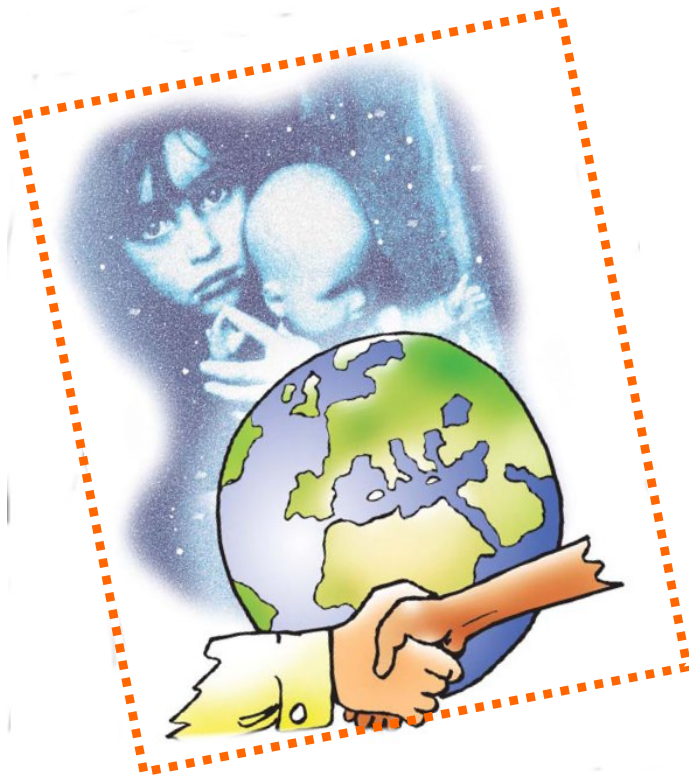
Νεοελληνική Γλώσσα

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 4ος

6η ενότητα

**ΕΝΕΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ**

B ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

B2

Υποθετικές προτάσεις

Ακούω και μιλώ

- 1. Στους τέσσερις πρώτους στίχους του κειμένου 1 υπάρχουν δύο ζεύγη προτάσεων. • Ποια σχέση βλέπετε να συνδέει τις προτάσεις του κάθε ζευγαριού;**
- 2. Βρείτε ζευγάρια προτάσεων με την ίδια σχέση στη δεύτερη στροφή του ίδιου κειμένου.**
- 3. Υπογραμμίστε τα ρήματα των προτάσεων που εντοπίσατε στις δύο παραπάνω δραστηριότητες και αναγνωρίστε το χρόνο και την έγκλιση στην οποία βρίσκεται το καθένα.**

4. Στο δεύτερο ζευγάρι προτάσεων της πρώτης στροφής αλλάξτε τους χρόνους των ρημάτων.

- Χρησιμοποιήστε τύπους του παρατατικού και του υπερσυντέλικου.
- Ξαναδιαβάστε ολόκληρη τη στροφή.
- Ποια διαφορά προκύπτει στη σημασία;

Μαθαίνω ότι:

▶ Ένα ζευγάρι προτάσεων, στο οποίο η μία πρόταση αποτελεί όρο για να ισχύσει η άλλη, είναι ένας υποθετικός λόγος. Η πρόταση η οποία περιέχει τον όρο που πρέπει να ισχύει για να γίνει αυτό που δηλώνει η άλλη ονομάζεται υπόθεση. Η πρόταση που προσδιορίζεται από αυτήν λέγεται απόδοση.

**Αν δώσεις ένα ψάρι... θα φάει
μια φορά**

**Υπόθεση + απόδοση
= υποθετικός λόγος**

► Οι υποθετικές προτάσεις είναι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις και εισάγονται συνήθως με το σύνδεσμο **αν**. Σε μερικές περιπτώσεις μπορεί να εισάγονται και με άλλες λέξεις, όπως: *άμα, έτσι και, σε περίπτωση που*.

► Υπάρχουν δύο είδη υποθετικών λόγων:

α. αυτοί που εκφράζουν

το πραγματικό, δηλαδή αν αληθεύει η υπόθεση, τότε αληθεύει και η απόδοση

β. αυτοί που εκφράζουν

το αντίθετο του πραγματικού,

δηλαδή καταστάσεις στις οποίες η υπόθεση δεν έχει πραγματοποιηθεί στο παρελθόν (ή πιθανότατα δε θα πραγματοποιηθεί ούτε στο μέλλον) και κατά συνέπεια το περιεχόμενο της απόδοσης είναι επίσης αππραγματοποίητο (ή ελάχιστα πιθανό να πραγματοποιηθεί).

Παραδείγματα:

- α. *Αν δώσεις ένα ψάρι..., θα φάει...*
(πραγματικό)
- β. *Αν είχες δώσει ένα ψάρι...
θα είχε φάει...* (αντίθετο του πραγματικού)

5. Δύο ομιλητές κάνουν παρόμοιες διαπιστώσεις:

Ο Α λέει: «Αν ο αναπτυγμένος κόσμος διέθετε ελάχιστο μέρος του πλούτου του για να βοηθήσει στην

ανάπτυξη της Αφρικής, το πρόβλημα θα λυνόταν».

Ο Β λέει: «Αν ο αναπτυγμένος κόσμος είχε διαθέσει ελάχιστο μέρος του πλούτου του για να βοηθήσει στην ανάπτυξη της Αφρικής, το πρόβλημα θα είχε λυθεί».

Και οι δύο ομιλητές χρησιμοποιούν υποθετικούς λόγους αντίθετους του πραγματικού. Βρίσκετε όμως κάποια διαφορά στο νόημα των διαπιστώσεών τους; • Ποιος άραγε από τους δύο ομιλητές σάς φαίνεται πιο αισιόδοξος; • Τι συμπέρασμα βγάζετε;

Διαβάζω και γράφω

1. Μετατρέψτε τον υποθετικό λόγο που βρήκατε στην προηγούμενη

δραστηριότητα σε υποθετικό λόγο του άλλου είδους.

2. Στο κείμενο 1 μετατρέψτε τους τρεις τελευταίους στίχους σε υποθετικούς λόγους διατηρώντας το νόημά τους. • Σε ποια λέξη του κειμένου 1 αντιστοιχεί καθεμιά από τις υποθετικές προτάσεις που σχηματίσατε; • Τι συμπέρασμα μπορείτε να βγάλετε από την αντιστοίχιση που κάνατε;

Κείμενο 6 [Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί (ΜΚΟ) στο Διαδίκτυο]

Όπως όλοι οι οργανισμοί
έτσι και οι Μη Κυβερνητικοί
έχουν αναπτύξει τα
τελευταία χρόνια μια
έντονη δικτυακή παρουσία.
Μπορείτε να βρείτε άφθονες
ιστοσελίδες για ανθρωπιστικά
θέματα και θέματα ανθρωπίνων
δικαιωμάτων που έχουν
δημιουργηθεί είτε από απλούς
πολίτες είτε από ΜΚΟ είτε από
θεσμικούς οργανισμούς.

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα δε θα
μπορούσαν να λείπουν από αυτό
το παγκόσμιο χωριό. Οι σελίδες
του ελληνικού τμήματος
«κατοικούν» στη διεύθυνση
www.msf.gr όπου μπορείτε να

βρείτε τις τελευταίες πληροφορίες από τις αποστολές της οργάνωσης, τα τελευταία νέα τους από όλο τον κόσμο, διευθύνσεις ιστοσελίδων άλλων τμημάτων της οργάνωσης, άρθρα, δελτία τύπου κ.λπ. Υπάρχει και ειδικά αφιερωμένη σελίδα στα σχολεία και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα! Περιμένουμε λοιπόν τα μηνύματά σας για να επικοινωνούμε... ηλεκτρονικά! [...]

Το ACTIONAID

(<http://www.actionaid.org>) είναι μια από τις μεγαλύτερες οργανώσεις αρωγής στη Μεγάλη Βρετανία. Αν μείνουμε στη Γηραιά Αλβιώνα, θα βρούμε το site της Oxfam (<http://www.oxfam.org>) που είναι μια ένωση 11 αυτόνομων ΜΚΟ που αγωνίζονται για την εξάλειψη της φτώχειας και της αδικίας από τον πλανήτη.

Στον τομέα των ανθρώπινων δικαιωμάτων θα βρούμε το site της Διεθνούς Αμνηστίας Amnesty International (AI) (<http://www.amnesty.org>) με πολύ σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την καταπάτηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, τις εξαφανίσεις πολιτικών προσώπων, τους βασανισμούς και τις κακοποιήσεις και το site του Human Rights Watch (<http://www.hrw.org>), του γνωστού δικτύου παρακολούθησης της κατάστασης των ανθρώπινων δικαιωμάτων σε διάφορες χώρες. [...]

Και βέβαια, αν κάποιος αναζητά περισσότερες πληροφορίες για το ίδιο θέμα, θα βρει ένα πλούσιο ευρετήριο με σελίδες οργανισμών αλλά και απλών πολιτών για τα ανθρώπινα δικαιώματα Indexes of

**human rights Internet sites
(<http://diana.law.yale.edu/diana/links/indexes.shtml>).**

**Αν θέλετε επίσης να λαμβάνετε
τακτικά νέα από το χώρο αυτό,
η εγγραφή σας στην παρακάτω
Mailing List θα σας αποζημιώσει:
Human Rights Lists**

(<http://liszt.com/select/Politics/Human...Rights>). [...]

**Αν βρίσκετε τα παραπάνω
ενδιαφέροντα και θέλετε να
λαμβάνετε στο ηλεκτρονικό σας
ταχυδρομείο συχνά πληροφορίες,
στις διευθύνσεις <http://liszt.com> και
<http://onelist.com> θα βρείτε ό,τι
είδους λίστα θεμάτων θέλετε.**

Απλά ψάξτε!

**Ηλίας Παυλόπουλος, Network
Administrator, ενημερωτικό
φυλλάδιο της οργάνωσης
Γιατροί Χωρίς Σύνορα, 2003**

Ακούω και μιλώ

1. Ποιοι από τους Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς (ΜΚΟ) που αναφέρονται στο κείμενο σας ήταν γνωστοί και ποιους τους ακούσατε τώρα για πρώτη φορά; • Μιλήστε στην τάξη γι' αυτούς που γνωρίζετε καλύτερα.

2. Βρείτε και υπογραμμίστε όλους τους υποθετικούς λόγους του κειμένου 6. • Σε ποιο είδος ανήκουν;

Διαβάζω και γράφω

1. Ένας φίλος σας ισχυρίζεται ότι δε συμμετέχει σε καμία οργάνωση για την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων, επειδή δεν ξέρει αρκετά πράγματα

γι' αυτές. Ο ισχυρισμός του δε σας πείθει. • Απαντήστε του χρησιμοποιώντας τους υποθετικούς λόγους που εντοπίσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα, αφού τους μετασχηματίσετε κατάλληλα.

2. Μελετήστε προσεκτικά τις υποθετικές προτάσεις που ακολουθούν και σκεφτείτε τι άλλο υποδηλώνουν. • Κάντε τις σωστές αντιστοιχίσεις, συμπληρώνοντας τα τετράγωνα των προτάσεων της στήλης Α' με το σωστό γράμμα της στήλης Β'.

A´

- 1. Αν υπάρχουν στον κόσμο πολλοί πρόσφυγες, είναι επειδή παραβιάζονται σε πολλές περιοχές τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- 2. Αν οι δυσκολίες φαίνονταν ανυπέρβλητες, οι εθελοντές γιατροί ήταν μαχητές.
- 3. Αν ο Robert Smith πάει σήμερα στο σχολείο, το χρωστάει στην Actionaid.
- 4. Έτσι και αδιαφορήσουμε για τα προβλήματα του Τρίτου Κόσμου, το μέλλον του πλανήτη μας κινδυνεύει.
- 5. Αν δεν σου κάνει κόπο, στείλε μου τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των ΜΚΟ.

B´

- α. έντονη αντίθεση
- β. απειλή
- γ. ευγένεια
- δ. αποτέλεσμα
- ε. επεξήγηση

Διαπιστώνω ότι:

► Κάποτε οι υποθετικές προτάσεις μπορεί να υποδηλώνουν και κάτι άλλο πέρα από υπόθεση, όπως: έντονη αντίθεση, απειλή, αποτέλεσμα, επεξήγηση, αναλογία-παρομοίωση, αιτία κ.λπ.

Ακούω και μιλώ

1. Τι είδους δευτερεύουσες προτάσεις είναι υπογραμμισμένες στα παραδείγματα που ακολουθούν:

α. Όταν όλοι οι άνθρωποι του κόσμου εξασφαλίσουν τα απαραίτητα για την επιβίωσή τους, τότε μόνο υπάρχει ελπίδα για την ειρήνη.

β. Όταν ξεσπάσει μια κρίση,

οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα στέλνουν μια έμπειρη ομάδα για διερευνητική αποστολή.

2. Οι παραπάνω υπογραμμισμένες προτάσεις δηλώνουν προτερόχρονο, υστερόχρονο ή ταυτόχρονο;

3. Αντικαταστήστε το σύνδεσμο όταν με μια από τις λέξεις που εισάγουν υποθετικές προτάσεις.

- Νομίζετε ότι το νόημα ανατρέπεται ή μένει περίπου ίδιο;
- Τι συμπέρασμα βγάζετε;

Συμπεραίνω ότι:

► Οι χρονικές προτάσεις που δηλώνουν το προτερόχρονο πολύ συχνά δηλώνουν και κάποια προϋπόθεση. Είναι δηλαδή **χρονικοϋποθετικές.**

Ακούω και μιλώ

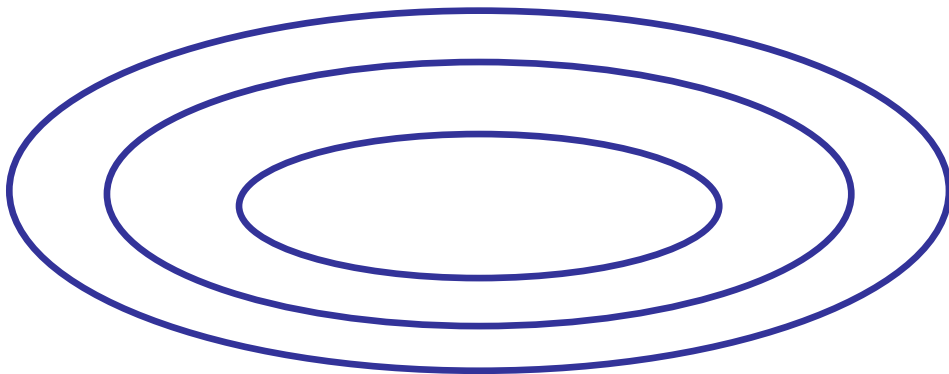
1. Διαγράψτε το στοιχείο που δεν ταιριάζει με τα υπόλοιπα:

Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Διεθνής Αμνηστία, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ερυθρός Σταυρός

• Βρείτε έναν όρο που περιέχει όλα τα στοιχεία που απέμειναν.

2. Αντιστοιχίστε κάθε στοιχείο σε έναν κύκλο.

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Action Aid Action

Aid Ελλάς

Μαθαίνω ότι:

► Υπάρχουν λέξεις ή φράσεις των οποίων η σημασία συμπεριλαμβάνεται μέσα στην έννοια μιας άλλης λέξης ή φράσης. Αυτές οι λέξεις λέγονται **υπώνυμά** της.
Π.χ. *γιατρός – παιδίατρος*

3. Βέβαια, μία λέξη μπορεί να έχει πολλά υπώνυμα. Βρείτε υπώνυμα της λέξης *έγχορδα*.

Διαβάζω και γράφω

1. Στο κείμενο 4 βρήκαμε τις λέξεις: *τρόφιμα, ασθένειες, λαών*. Γράψτε όσα περισσότερα υπώνυμα αυτών των λέξεων μπορείτε.

2. Στο ίδιο κείμενο βρήκαμε τις λέξεις: *ασθένειες, πείνα, αμάθεια, παιδική εργασία*. Ποιας λέξης

υπώνυμα μπορείτε να τις θεωρήσετε όλες αυτές;

Ορισμός

Ακούω και μιλώ

1. Αναφέρετε και γράψτε στον πίνακα όλες τις περιπτώσεις εθελοντικής δράσης που γνωρίζετε στην Ελλάδα και στον κόσμο.

2. Συζητήστε ποια είναι τα κοινά γνωρίσματα όλων αυτών των εθελοντών και των δράσεων που αναπτύσσουν.

3. Διαβάστε παρακάτω πώς ορίζει το λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γιώργου Μπαμπινιώτη τη λέξη εθελοντισμός και σκεφτείτε: όλες οι δράσεις που αναφέρατε προηγουμένως

μπορούν να περιληφθούν στην περιγραφή της έννοιας που δίνει το λεξικό και γιατί; • Ποιες προϋποθέσεις εκπληρώνουν;

εθελοντισμός (ο) η οργανωμένη προσφορά υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο χωρίς την απαίτηση ανταλλάγματος.

4. Έχοντας υπόψη σας τον ορισμό της λέξης εθελοντισμός που διαβάσατε προηγουμένως, σκεφτείτε αν οι παρακάτω περιπτώσεις μπορούν να ενταχθούν στην έννοιά του.

α. Ένας νεαρός βοηθάει έναν ηλικιωμένο που δυσκολεύεται να επιβιβαστεί στο λεωφορείο.

β. Μια ομάδα συγχωριανών έρχεται να μας βοηθήσει στον τρύγο. Την άλλη βδομάδα θα πάμε εμείς στα δικά τους αμπέλια.

γ. Ένας διάσημος γιατρός εργάζεται στο νοσοκομείο της πόλης μας και έχει θεραπεύσει εκατοντάδες ασθενείς.

5. Ποιες από τις προϋποθέσεις που θέτει ο ορισμός δεν εκπληρώνονται σε καθεμία από τις παραπάνω περιπτώσεις;

Μαθαίνω ότι:

► Ο ορισμός μιας λέξης-έννοιας είναι η ακριβής και σαφής περιγραφή της σημασίας ή των σημασιών της, έτσι ώστε να ξεχωρίζει από κάθε άλλη λέξη-έννοια.

► Ορίζοντας μια έννοια, δεν την ξεχωρίζουμε μόνο, αλλά ταυτόχρονα και τη συνδέουμε με κάποιες άλλες έννοιες,

π.χ. Για να οριστεί ο **εθελοντισμός**:

α. χρησιμοποιήθηκε η έννοια/λέξη **υπηρεσία**, της οποίας

ο **εθελοντισμός** είναι υπώνυμη και

β. χρειάστηκε να προσθέσουμε τη

φράση «χωρίς απαίτηση

ανταλλάγματος», για να την

ξεχωρίσουμε από άλλα είδη

υπηρεσιών και για να συμπληρωθεί

ο ορισμός.

► Ο ορισμός μάς βοηθάει:

α. να **ταξινομήσουμε**, να

συσχετίσουμε μια λέξη με άλλες

λέξεις,

β. να **συνειδητοποιήσουμε** το

σύνολο των πραγμάτων που

περιλαμβάνονται στην έννοια της

λέξης,

γ. να **χρησιμοποιήσουμε** σωστά τη

λέξη.

Κείμενο 7 [Μη κυβερνητικές οργανώσεις]

Κατηγορούμε συχνά την ανθρωπότητα πως, ενώ τον τελευταίο αιώνα έχει επιτελέσει τεράστια επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο, στον τομέα της ηθικής έχει μείνει πίσω.

Υπάρχει κάτι που αντικρούει αυτή την άποψη: η δημιουργία και παρουσία, στο δεύτερο του αιώνα μας, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (NGOs – Non Government Organizations). Πίσω από αυτά τα αρχικά κρύβονται πασίγνωστες κινήσεις όπως η Γκρην Πις, η Διεθνής Αμνηστία, οι Γιατροί χωρίς Σύνορα και οι Γιατροί του Κόσμου, το Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι, η Ομάδα για

**την Προστασία των Μειονοτήτων
κ.ά. [...]**

**Οι οργανώσεις αυτές λέγονται μη
κυβερνητικές, γιατί δεν εξαρτώνται
από κυβερνήσεις (ευτυχώς –
η ανεξαρτησία είναι προϋπόθεση
για τη σωστή λειτουργία τους).
Οι πόροι είναι από εισφορές μελών,
δωρεές, ιδρύματα και διεθνείς
οργανώσεις. Η συνολική
προσφορά τους είναι εντυπωσιακή:
έχουν σώσει εκατομμύρια ζωές,
έχουν προστατέψει πολλές χιλιάδες
ανθρώπων από βασανιστήρια και
καταπίεση, έχουν βελτιώσει
σημαντικά την ποιότητα ζωής.**

**Εδώ στην Ελλάδα τις
αντιμετωπίζουμε περίεργα: Όταν
η Διεθνής Αμνηστία και
το Παρατηρητήριο του Ελσίνκι
καταγγέλλουν παραβιάσεις των
ανθρώπινων δικαιωμάτων**

στην Τουρκία, γράφουμε την είδηση στην πρώτη σελίδα. Όταν οι ίδιες οργανώσεις διαμαρτύρονται για καταπίεση των Μαρτύρων του Ιεχωβά, των Σλαβόφωνων ή των Μουσουλμάνων στην Ελλάδα, είναι ανθελληνικές και πληρωμένες από ξένα κέντρα. Ουσιαστικά μας ενοχλεί η ανεξαρτησία τους: θα τις θέλαμε με το μέρος μας (όπως και όλες τις άλλες εξουσίες) και ξεχνάμε ότι αυτό θα καταργούσε αυτόματα το διεθνές τους κύρος.

Είμαι υπερήφανος που ανήκω στις περισσότερες από αυτές τις οργανώσεις. Πιστεύω πως ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, ενιαία και αδιαπραγμάτευτα, είναι η μόνη ιδεολογία που μας απέμεινε – αλλά

και η μόνη που μας χρειάζεται.

Φιλικά, Νίκος Δήμου
www.ndimou.gr

Διαβάζω και γράφω

1. Από τις παρακάτω ομάδες διαγράψτε το στοιχείο που δεν ταιριάζει:

τρένο, αεροπλάνο, καράβι, ταξίδι

φόβος, χαρά, δικαιώματα, θυμός

Δώστε έναν τίτλο σε κάθε ομάδα λέξεων. • Προσπαθήστε να ορίσετε με όσο το δυνατό μεγαλύτερη ακρίβεια καθεμιά από τις λέξεις της κάθε ομάδας. • Στους ορισμούς των λέξεων της κάθε ομάδας υπάρχει κάποια κοινή λέξη; • Ποια είναι και γιατί;

Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο 7 γράψτε έναν ορισμό για τις ΜΚΟ που θα μπορούσε να περιληφθεί σε ένα ερμηνευτικό λεξικό.

Ο συγγραφέας του κειμένου 7 αναφέρεται στα ανθρώπινα δικαιώματα. Προσπαθήστε να γράψετε έναν ορισμό για την έννοια αυτή. • Χρησιμοποιήστε τις σχετικές σας γνώσεις από τα μαθήματα της Ιστορίας και της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής.

Κείμενο 8 [Δεν τη βλέπεις...]

Η φτώχεια είναι σαν τη ζέστη.
Δεν τη βλέπεις, την αισθάνεσαι.

1.200.000.000
άνθρωποι ζουν κάτω από το όριο της απόλυτης φτώχειας. Το αισθάνεσαι;

Στον αναπτυσσόμενο κόσμο η ζωή είναι ένας αγώνας για την καθημερινή επιβίωση. Το φάρμακο που θεραπεύει την πείνα, την εξοθλίωση, τις αρρώστιες και την έλλειψη οικονομικών πόρων δεν είναι ούτε η αδιαφορία, αλλά ούτε και η εφημερότητα. Η ACTIONAID μάχεται για έναν κόσμο απαλλαγμένο από την ανέχεια και την εξοθλίωση δημιουργώντας τις προϋποθέσεις, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, που θα επιτρέψουν στους φτωχούς ανθρώπους να ξεπεράσουν τα προβλήματά τους.

act:onaid
Ελλάς

Η φτώχεια είναι σαν τη ζέστη.
Δεν τη βλέπεις, την αισθάνεσαι

1.200.000.000

άνθρωποι ζουν κάτω από
το όριο της φτώχειας.
Το αισθάνεσαι;

Στον αναπτυσσόμενο κόσμο η ζωή
είναι αγώνας για την καθημερινή
επιβίωση. Το φάρμακο που

θεραπείει την πείνα, την
εξαθλίωση, τις αρρώστιες και την
έλλειψη οικονομικών πόρων δεν
είναι ούτε αδιαφορία, αλλά ούτε και
ελεημοσύνη. Η ACTIONAID μάχεται
για ένα κόσμο απαλλαγμένο από
την ανέχεια και την εξαθλίωση
δημιουργώντας τις προϋποθέσεις,
τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές
επίπεδο, που θα επιτρέψουν στους
φτωχούς ανθρώπους να
ξεπεράσουν τα προβλήματά τους.

actionaid
Ελλάς

Ενημερωτικό φυλλάδιο της
Actionaid Ελλάς,
Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2003

Ακούω και μιλώ

1. Τι είδους κείμενο είναι το 8 και ποιος είναι ο σκοπός του;
2. Υπάρχουν στο κείμενο 8 φράσεις που φαίνονται εκ πρώτης όψεως σαν ορισμοί; Ποιες;
3. Γιατί δεν αποτελούν ορισμούς οι φράσεις αυτές; • Ποιες προδιαγραφές των ορισμών δεν εκπληρώνουν;

Διαβάζω και γράφω

1. Προσπαθήστε να γράψετε έναν ορισμό για τη λέξη *φτώχεια*. Ο ορισμός σας να περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία στοιχεία για να περιγραφεί η σημασία της λέξης και μόνο αυτή.

2. Βρείτε από τρία διαφορετικά μαθήματα που διδάσκεστε ορισμούς λέξεων και γράψτε τους στο τετράδιο σας.

3. Μελετήστε τους ορισμούς αυτούς και αναζητήστε:

α. τη γενικότερη έννοια στην οποία εντάσσεται η κάθε λέξη που ορίζεται

β. με τη βοήθεια ποιων άλλων εννοιών ορίζεται σε κάθε περίπτωση το ζητούμενο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Πώς θα ερμηνεύατε το παρακάτω σκίτσο; • Συζητήστε το μήνυμά του με τους συμμαθητές σας. • Ύστερα από τη συζήτηση τι λεζάντα

θα βάζατε στο σκίτσο;

ΣΧΟΛΕΙΟ

**Σκίτσο από το βιβλίο
Σχολείο χωρίς σύνορα. Μαθητικά
γυμνάσματα στα ανθρώπινα
δικαιώματα, Παύλος Χαραμής
(επιμ.), Κέντρο Μελετών και
Τεκμηρίωσης (ΚΕΜΕΤΕ) της ΟΛΜΕ,
ΟΕΔΒ, 2000**

**2. Λίγες μέρες πριν από
τον Αντικαρκινικό Έρανο βρήκαμε
στον Τύπο την παρακάτω
δημοσίευση. Πώς κρίνετε το
συνδυασμό λόγου εικόνας που
επιχειρείται στη δημοσίευση;**

- Εξυπηρετεί αποτελεσματικά το σκοπό της;
- Πώς θα σχεδιάζατε εσείς την αφίσα του εράνου για την ερχόμενη χρονιά; Συζητήστε στην τάξη τις ιδέες σας.

**Χαρίστε του
το μέλλον
χωρίς καρκίνο!**

**δώστε
& σώστε**

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ
ΑΝΤΙΚΑΡΚΙΝΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ
22 ΜΑΡΤΙΟΥ – ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2004**

**Διαφημιστική καταχώριση στον
Τύπο, 2004**

3. Η Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία θα κάνει τον ετήσιο αντικαρκινικό έρανο. Για το λόγο αυτό έστειλε στους διαχειριστές των πολυκατοικιών μια επιστολή με την οποία τους παρακαλεί να ενημερώσουν όλους τους ενοίκους της πολυκατοικίας τους για τον έρανο. • Αν ήσασταν εσείς στη θέση του διαχειριστή, πώς θα απευθυνόσασταν στους γείτονές σας και με ποια λόγια θα προσπαθούσατε να τους πείσετε ότι αξίζει να προσφέρουν όσο περισσότερα χρήματα μπορούν; • Αναπαραστήστε στην τάξη τη σκηνή αυτή.

4. «Δυο πεπιοθήσεις από έντονη βίωση ρίχνουν τον ίσκιο τους στην ύπαρξή μου. Η πρώτη, πως ο κόσμος είναι ένα ανεξήγητο

μυστήριο γεμάτο πόνο, η δεύτερη, πως γεννήθηκα σε μια εποχή πνευματικής παρακμής. Τις ξεπέρασα όμως και τις δυο αυτές πεπιοθήσεις, με το συλλογισμό, που μ' οδήγησε ως την ηθική επιβεβαίωση του κόσμου και της ζωής, τη βασισμένη στο σεβασμό της ζωής. Χάρη σ' αυτή την επιβεβαίωση η ζωή μου απέκτησε θεμέλιο και σκοπό».

Τάσος Αθανασιάδης,
*Αλβέρτος Σβάιτσερ, Ο ποιητής της
χριστιανικής δράσης,*
εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας,
1998

- α. Από ποιες απαισιόδοξες σκέψεις ξεκινάει ο συγγραφέας;
β. Πώς αποκτάει τελικά η ζωή του «θεμέλιο και σκοπό»;

γ. Συζητήστε στην τάξη αν
συμμερίζετε τις αρχικές
απαισιόδοξες σκέψεις του.

δ. Η διέξοδος που προτείνει στο
τέλος ο συγγραφέας πώς θα
μπορούσε να εφαρμοστεί σήμερα
στην καθημερινή ζωή;

Διαβάζω και γράφω

**1. Δείτε παρακάτω πώς εκφράζουν
δύο ποιητές την ιδέα της
αλληλεγγύης και της συνεργασίας
στον κόσμο. • Μπορείτε να γράψετε
κι εσείς μερικούς στίχους πάνω στο
ίδιο θέμα;**

*Μισό μήλο εμείς,
άλλο μισό
ο απέραντος κόσμος.
Μισό μήλο εμείς,
άλλο μισό οι άνθρωποι.*

**Μισό μήλο εσύ,
άλλο μισό εγώ
εμείς...**

Ναζίμ Χικμέτ

**«Όταν κι ένας από μας απουσιάζει
αργεί ένα χρόνο ο κόσμος...»**

Γιάννης Ρίτσος

2. Προσδιορίστε ένα κοινωνικό ή περιβαλλοντικό πρόβλημα που θεωρείτε σημαντικό για την περιοχή σας και για το οποίο θα άξιζε να αναπτύξετε εθελοντική δράση. • Αναζητήστε στο Διαδίκτυο με λέξεις-κλειδιά ή σε άλλες πηγές τους φορείς εκείνους που δραστηριοποιούνται στο θέμα που σας ενδιαφέρει. Επιλέξτε έναν φορέα και απευθυνθείτε σ' αυτόν. • Περιγράψτε το πρόβλημα που

σας απασχολεί και ζητήστε τη συνεργασία του για την αντιμετώπισή του.

Για να αξιολογήσετε τα κείμενά σας, ελέγξτε αν:

- η επιλογή του προβλήματος είναι αιτιολογημένη,**
- η περιγραφή είναι σαφής και ακριβής και αποφεύγει τις υπερβολές και τους υψηλούς συναισθηματικούς τόνους,**
- χρησιμοποιείται σωστά ο υποταγμένος λόγος,**
- τα κείμενα έχουν ύφος και μορφή αντίστοιχα προς το είδος της επιστολής που ζητιέται.**

3. Χωριστείτε σε ομάδες και αναζητήστε στα βιβλία άλλων μαθημάτων (π.χ. Ιστορίας, Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Κειμένων Αρχαίας

Ελληνικής Γραμματείας) ή αντλήστε από την προσωπική σας εμπειρία ή από το Διαδίκτυο (π.χ. στη διεύθυνση www.anthropos.gr) περιπτώσεις συμπαράστασης και αλληλεγγύης ανάμεσα σε λαούς, κοινωνικές ομάδες ή άτομα. Αφού παρουσιάσει η κάθε ομάδα συνοπτικά μια περίπτωση ανθρώπινης αλληλεγγύης, να εξηγήσει πώς αυτή επηρέασε την εξέλιξη της κατάστασης. Τέλος, με υποθετικούς συλλογισμούς (αν... τότε...) να περιγράψει πώς θα μπορούσαν να είχαν εξελιχτεί τα πράγματα, αν έλειπε η δράση αυτή. Μπορείτε να δημοσιεύσετε τα κείμενά σας στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

Διαθεματική εργασία

► Σε συνεργασία με το σύμβουλο Επαγγελματικού Προσανατολισμού και τον καθηγητή Πληροφορικής σχεδιάστε μια έρευνα για να διαπιστώσετε κατά πόσο οι νέοι της ηλικίας σας διαλέγουν το μελλοντικό τους επάγγελμα λαμβάνοντας υπόψη το κριτήριο της κοινωνικής προσφοράς. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε οποιαδήποτε μέθοδο έρευνας (π.χ. ερωτηματολόγιο, συνεντεύξεις). Επεξεργαστείτε στη συνέχεια με τη βοήθεια του Μαθηματικού σας τα στοιχεία που θα έχετε συγκεντρώσει και απεικονίστε τα με διαγράμματα. Σχολιάστε τα ευρήματά σας σε ένα σύντομο κείμενο. Αναρτήστε το αποτέλεσμα

της εργασίας σας στον πίνακα
ανακοινώσεων του σχολείου σας.

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

► Οι φράσεις που περιέχουν
χρονικές ενδείξεις είναι
απαραίτητες σε πολλά είδη
κειμένων και ιδιαίτερα στα
αφηγηματικά.

► Ένας τρόπος, για να δείξουμε
το χρόνο, είναι οι
..... προτάσεις.

► Σύνδεσμοι που χρησιμοποιούμε
για να δηλώσουμε
το ταυτόχρονο.....

.....
το προτερόχρονο:

.....

το υστερόχρονο:

▶ Ένα ζευγάρι προτάσεων, στο οποίο η μία πρόταση αποτελεί όρο για να ισχύσει η άλλη, είναι ένας

▶ Στους παρακάτω υποθετικούς λόγους βάζω ✓ στο σωστό:

– Αν έρθεις, θα περάσουμε καλά.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ

– Αν είχες έρθει, θα περνούσαμε καλά.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

ΑΝΤΙΘΕΤΟ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ

▶ Η λέξη είναι υπώνυμο της λέξης ζώο. Γιατί;

► Για να ορίσουμε μια λέξη:

α. πρέπει να την εντάξουμε

β. πρέπει να προσθέσουμε κάποια
ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της που

την

από τις άλλες λέξεις που

εντάσσονται στην ίδια γενικότερη
έννοια.

7η ενότητα

ΤΕΧΝΗ: ΜΙΑ ΓΛΩΣΣΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ, ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα μελετήσουμε τους τρόπους με τους οποίους δηλώνουμε τα **αποτελέσματα** ενός γεγονότος ή την **αντίθεση** ανάμεσα σε δύο γεγονότα.

Θα ασκηθούμε στη χρήση των αποτελεσματικών και των εναντιωματικών δευτερευουσών προτάσεων.

Θα μιλήσουμε για ένα σχήμα λόγου, τη μετωνυμία.

Θα συζητήσουμε για την Τέχνη και τους καλλιτέχνες, αλλά και για το ρόλο που παίζει η Τέχνη στη ζωή κάθε ανθρώπου.

Θα κρίνουμε από αισθητική άποψη όσα συνθέτουν το περιβάλλον μας και θα εκφραστούμε καλλιτεχνικά με διάφορα μέσα.

Κείμενο 1 Για το τραγούδι

Το τραγούδι είναι μια μαγική στιγμή κι εγώ ένας πανηγυριώτης μάγος εκπρόσωπος σας –αφού γεννήθηκα τον ίδιο καιρό με σας και μες στον ίδιο χώρο–, που θα φωτίσω τις κρυφές κι αθέατες γωνιές σας, θα σας εκπλήξω, θα σας γεμίσω ερωτήματα και μελωδίες που ίσως γενούν δικές σας και θα μεταφερθούν στο σπίτι σας, έτσι που να κοπεί ο ύπνος σας και να χαθεί για πάντα –αν είναι δυνατόν– ο εφησυχασμός σας. Κι ας μην μπορείτε να με τραγουδήσετε. Μήπως τάχα μπορείτε να εξαφανίσετε ένα πουλί ή να το φανερώσετε μέσ' απ' το φόρεμα ή από το μαντήλι σας; Κι όμως δεν το ξεχάσατε κι ούτε θα το ξεχάσετε σ' όλη σας τη ζωή. Και θα

**το λέτε στα παιδιά σας έτσι όπως
το πρωτοείδατε κάποια φορά από
ένα μάγο σ' ένα πανηγύρι – καθώς
και το τραγούδι μου. [...]**

**Το τραγούδι μου είναι μια
μυστική πηγή, μια στάση
πρέπουσα και ηθική απέναντι στα
ψεύδη του καιρού μας, ένα παιχνίδι
ευφάνταστο μ' απρόβλεπτους
κανόνες, μια μελωδία απρόσμενη
που γίνεται δική σας, δεμένη
αδιάσπαστα με άφθαρτες λέξεις
ποιητικές και ξαναγεννημένες. Και
μην ξεχάσετε. Σαν φύγετε από δω,
δεν σας ανήκει παρά μονάχα το
αίσθημα, η σκέψη και τα
ερωτήματα, που ολόκληρο το
βράδυ σας μετέδωσα μέσ' απ' τη
μουσική μου. Σε μένα απομένει το
τραγούδι, η μαγική στιγμή μου, που
είναι μια εξαίσια απάντηση αρκεί να
με ρωτήσετε. Ρωτήστε με λοιπόν.**

**Κι ύστερα σας παρακαλώ
σωπάστε! Γιατί θα τραγουδήσω!**

**Μάνος Χατζιδάκις,
Ο καθρέφτης και το μαχαίρι,
εκδ. Ίκαρος, 1995**

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Τι κοινό έχει ο καλλιτέχνης με τον «πανηγυριώτη μάγο»;

2 Ποιο «κέρδος» αποκομίζει ο ακροατής της μουσικής, σύμφωνα με τον καλλιτέχνη – συγγραφέα του κειμένου;

Κείμενο 2 [Οι τέχνες]

Αν και υπάρχουν πολλές και διάφορες διαιρέσεις της τέχνης που έχουν γίνει από φιλοσόφους και

αισθητικούς, η πιο συνηθισμένη διαίρεση της καλλιτεχνικής δραστηριότητας, αυτή που όλοι ξέρουμε, ξεχωρίζει τις τέχνες ανάλογα με τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιούν:

Λογοτεχνία – Θέατρο – Μουσική
– Χορός – Ζωγραφική – Γλυπτική
– Αρχιτεκτονική – Κινηματογράφος.

Πάνος Πετρίτης, *Αλφαβητάριο αισθητικής για μεγάλους, Εισαγωγή στις βασικές αρχές της αισθητικής και της τέχνης*, εκδ. Σύγχρονη εποχή, 1992 (διασκευή)

Ερώτηση κατανόησης

■ Ποιο ή ποια εκφραστικά μέσα χρησιμοποιεί καθεμιά από τις τέχνες που αναφέρονται στο κείμενο;

Κείμενο 3 [Τέχνες και τεχνάσματα]

Ο νους όμως για να υλοποιήσει τη σκέψη του και τις ιδέες του αναγκάζεται να μεταχειρίζεται τεχνάσματα ώστε να υπερπηδήσει τα εμπόδια της ύλης, να της δώσει μορφή και να εκφραστεί. Με τέχνασμα ο τροχός υπερνικά την τριβή, με τέχνασμα ο στρατηγικός ελιγμός υπερνικά την αντίσταση του εχθρού, με τέχνασμα μιμητικό παριστάνει η ζωγραφική τα φαινόμενα, η γλυπτική ανδριάντες. Με τέχνασμα έκλεψε ο Προμηθέας τη φωτιά από τους θεούς για να σώσει τους ανθρώπους.

Η τέχνη λοιπόν του ανθρώπου, όσο και αν αποβλέπει στο

απόλυτο, αναπτύσσεται στο πεδίο του δυνατού. Γι' αυτό το έργο της δεν είναι μόνον προϊόν της φαντασίας αλλά και της τεχνικής εμπειρίας. Ο Παρθενών συντίθεται ως ναός της θεάς αλλά, για να ανεγερθεί και να κατανικήσει τη βαρύτητα, χρειάζεται τεχνάσματα στατικά και οπτικά. Αφότου όμως το πέτυχε, εκφράζει αξίες και θέλγει τους ανθρώπους. Ίδια και η ποίηση, για να εκφράσει το άφατο, χρειάζεται τεχνάσματα, μύθους, εικόνες, ποιητικές μεταφορές, μέτρα και ρυθμούς που θα αποτινάξουν τη λήθη και τη νοητική δυσκαμψία των λέξεων έτσι ώστε να τις καταστήσουν ορχούμενες, ζωντανές φωνές συμβολικές. Ο καλλιτέχνης δεν μπορεί να κάμει τίποτε περισσότερο, διότι δεν είναι ο δημιουργός του κόσμου. Είναι

δημιουργός «κόσμων εν κόσμω»,
αλλά αυτό είναι χάρισμα μεγάλο και
θαυμαστό.

Π. Α. Μιχελής, *Αισθητικά
θεωρήματα*, τόμ. Ι, Ίδρυμα
Παναγιώτη και Έφης Μιχελή, 1989

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποιες είναι -σύμφωνα με το
συγγραφέα- οι δύο προϋποθέσεις
για τη δημιουργία ενός έργου
τέχνης;

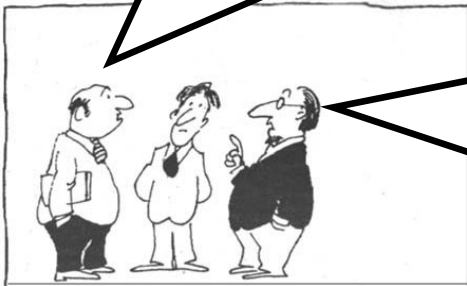
2 Ποιο ρόλο παίζουν τα
τεχνάσματα στην τέχνη; • Μπορείτε
να αναγνωρίσετε τεχνάσματα πίσω
από τις εντυπωσιακές σκηνές
ταινιών που έχετε δει στον
κινηματογράφο ή στην τηλεόραση;
• Ποιο αισθητικό αποτέλεσμα έχουν
και ποια συναισθήματα γεννούν

σε σας ως θεατές;

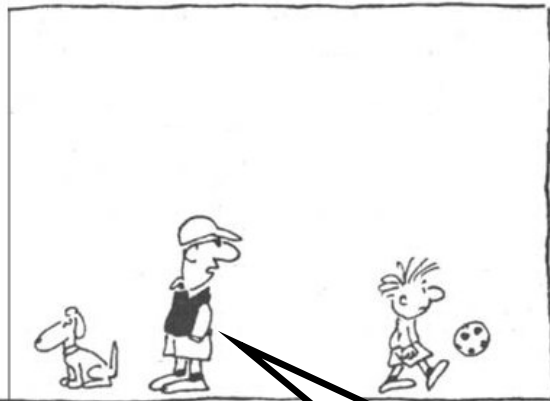

Κείμενο 4 [Συζητώντας για... την τέχνη]

**Η ΑΓΟΡΑ ΠΙΝΑΚΩΝ ΕΙΝΑΙ
ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ!**

**ΟΧΙ! ΟΧΙ! ΓΙΝΕ
ΧΟΡΗΓΟΣ
ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ ΚΑΙ
ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ!
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ
ΣΥΜΦΕΡΕΙ
ΚΑΛΥΤΕΡΑ!**

**ΚΑΤΣΕ ΡΕ Ν'
ΑΚΟΥΣΟΥΜΕ, ΝΑ
ΞΕΣΤΡΑΒΩΘΟΥΜΕ!
ΜΙΛΑΝΕ ΓΙΑ ΤΕΧΝΗ!**

Κώστας Μητρόπουλος, «Άγρια
μωρά», εφημ. *ΤΑ ΝΕΑ*, 2004

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Τι είναι ένας χορηγός;
Αναζητήστε τις σημασίες των
λέξεων *χορηγός* και *σπόνσορας* και
συζητήστε το ρόλο που μπορούν
να παίξουν τα πρόσωπα αυτά στην
υπόθεση της τέχνης.

2 Τα λόγια του πιτσιρίκου
στο σκίτσο φανερώνουν μια
παρανόηση. Ποια είναι αυτή;

B ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

B1

Αποτελεσματικές προτάσεις

Ακούω και μιλώ

1. «Ο νους όμως για να υλοποιήσει τη σκέψη του... και να εκφραστεί»:
Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο

3. • Ποιο είναι το αποτέλεσμα της χρησιμοποίησης τεχνασμάτων;
• Βρείτε και υπογραμμίστε το τμήμα του κειμένου που δηλώνει ακριβώς αυτό το αποτέλεσμα.

2. Αναζητήστε στο ίδιο κείμενο άλλο απόσπασμα, το οποίο περιέχει δύο στοιχεία που συνδέονται με σχέση αιτίας-αποτελέσματος.

3. Ποια λέξη χρησιμοποιείται για να συνδεθούν το αίτιο και το αποτέλεσμα στα αποσπάσματα των δύο προηγούμενων δραστηριοτήτων;

4. «θα σας γεμίσω ερωτήματα... ο εφησυχασμός σας»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο 1. Σ' αυτό υπάρχουν δύο *που*. • Ποιο από τα δύο σας φαίνεται να λειτουργεί όπως το αναφορικό *που*, το οποίο μελετήσαμε στην 4η ενότητα; • Σε ποια λέξη αναφέρεται αυτό το αναφορικό *που*; • Το άλλο *που* του αποσπάσματος αναφέρεται σε κάποια συγκεκριμένη λέξη; • Τι νομίζετε ότι εκφράζει; • Δοκιμάστε να το αντικαταστήσετε με κάποια άλλη λέξη, χωρίς να αλλάξετε το νόημα.

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Ένας τρόπος για να δηλώσουμε τις **συνέπειες** ή τα **αποτελέσματα** ενός γεγονότος είναι οι δευτερεύουσες αποτελεσματικές προτάσεις.
- ▶ Οι δευτερεύουσες αποτελεσματικές προτάσεις εισάγονται με τους συνδέσμους *ώστε, που, και ώστε να, και είναι επιρρηματικές.*

Κείμενο 5 Σειρήνες – Οδυσσέας

Γιάννης Γαΐτης,
Σειρήνες –
Οδυσσέας (1980)
στο Εθνική
Πινακοθήκη, 100

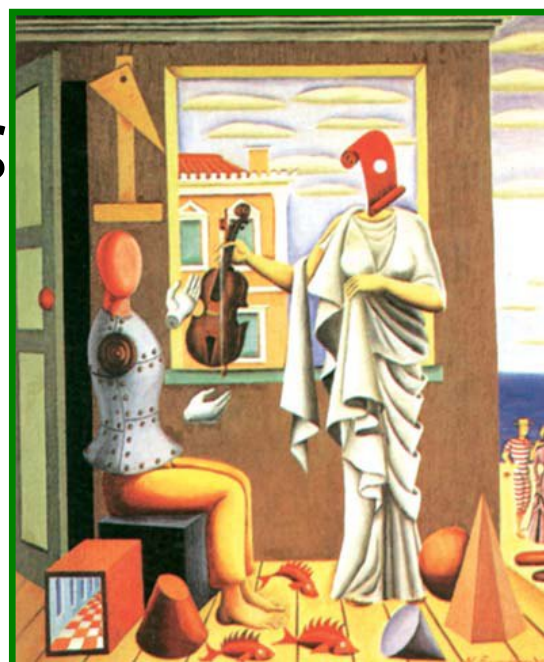

χρόνια, Τέσσερις αιώνες ελληνικής
ζωγραφικής, Εθνική Πινακοθήκη
και Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου,
Αθήνα 2001

Κείμενο 6 Ποιητής και μούσα

Νίκος Εγγονόπουλος
Ποιητής και μούσα
(1938), στο Εθνική
Πινακοθήκη, 100
χρόνια, Τέσσερις
αιώνες ελληνικής

ζωγραφικής, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλέξανδρου Σούτζου, Αθήνα 2001

Διαβάζω και γράφω

**1. Μελετήστε τα κείμενα 5 και 6 και
αντιστοιχίστε τις αιτίες με τα
αποτελέσματα στον παρακάτω
πίνακα:**

Αιτίες		Αποτελέσματα	
α. Ο Οδυσσεύς είναι δριμύνης στο κατάρτι.	1. Η εποχή είναι απροσδιόριστη.		
β. Οι ναύτες κωπηλατούν με όλη τους τη δύναμη.	2. Δεν υποκύπτει στη λοητία των ζειρήνων.		
γ. Ο ΰψιρράφος ανακατεύει στην εικόνα στοιχία αρχαία και σύγχρονα.	3. Απομακρύνονται υρήγορα.		
δ. Τα πρόσωπα λείπουν.	4. Η εικόνα παραξενύει το θατή.		
ε. Ο Χώρος είναι γεμάτος με όργανα και γλωπητρικά σχήματα.	5. Θυμίζει εργαστήρι ΰψιρράφου.		

2. Συνδέστε τις ίδιες προτάσεις με τέτοιο τρόπο, ώστε η έμφαση να δίνεται στο αποτέλεσμα.

3. Συνδέστε τις ίδιες προτάσεις με άλλο τρόπο, ώστε η έμφαση να δίνεται στην αιτία. • Κάντε και όλες τις απαραίτητες αλλαγές.

4. Παρατηρήστε προσεκτικά τους δύο πίνακες (κείμενα 5 και 6) και διατυπώστε τις κρίσεις σας με τρόπους ανάλογους με αυτούς που χρησιμοποιήσατε στις δύο προηγούμενες δραστηριότητες.

Διαπιστώνω ότι:

► Σε μια **σχέση αιτίου–αποτελέσματος** ο κάθε ομιλητής μπορεί να δώσει έμφαση στο ένα ή στο άλλο (στην αιτία ή στο αποτέλεσμα) επιλέγοντας τον κατάλληλο τρόπο

διατύπωσης (δηλαδή την κατάλληλη δευτερεύουσα πρόταση)
π.χ. *Μερικές ταινίες στον κινηματογράφο με έχουν γοητεύσει τόσο που δε θα τις ξεχάσω ποτέ.*

Μερικές κινηματογραφικές ταινίες δε θα τις ξεχάσω ποτέ, επειδή με έχουν γοητεύσει.

B2

Εναντιωματικές προτάσεις

**Κείμενο 7 Ελληνικό
Θέατρο Σκιών: Φιγούρες
από φως και ιστορία**

**Θυμόσοφος, σκωπτικός,
αιχμηρός, εγωιστής, ανατρεπτικός,
μηδενιστής, κατατρεγμένος,
παράδοξα αξιοπρεπής μολονότι
θεόφτωχος, όλα μαζί σε ένα κωμικό
πλαίσιο είναι ο Καραγκιόζης που
εξακολουθεί και σήμερα να συγκινεί**

και να ασκεί και στις νεότερες γενιές τη μυστήρια και πάντα ισχυρή γοητεία του.

Αν και για τους καραγκιοζοπαίχτες ο λόγος είναι το κυρίαρχο στοιχείο, οι φιγούρες δεν παύουν να αποτελούν το σημαντικότερο συστατικό του εποπτικού μέρους της παράστασης. Οι πρώτες φιγούρες φτιάχτηκαν από χαρτόνι. Το κατάλληλο κόψιμο και κοπίδιασμα δημιούργησε κενά περιγραφικά των ανατομικών και ενδυματολογικών χαρακτηριστικών. Με την παρεμπόδιση του φωτός από το χαρτόνι και το πέρασμά του από τα κενά προβαλλόταν η σκιά της φιγούρας στο λευκό πανί. Αργότερα τοποθετήθηκαν χρωματισμένα διαφανή χαρτιά στα κενά του κοπιδιάσματος, που διευρύνθηκαν,

ώστε να προσφέρουν τη ζωντάνια των χρωμάτων.

Οι φιγούρες είναι αρθρωτές, ώστε να εξυπηρετείται η κίνηση, με συνήθεις αρθρώσεις στη μέση και στα πόδια και ορισμένες φορές με πολλαπλές αρθρώσεις στο ένα χέρι, σταθερό χαρακτηριστικό της φιγούρας του Καραγκιόζη. Από τα ίδια υλικά και με ανάλογη τεχνική κατασκευάζονταν και τα σκηνικά του θεάτρου σκιών. Παρίσταναν, συνήθως, αριστερά της οθόνης την καλύβα του Καραγκιόζη και δεξιά το Σεράι, αν και αργότερα παρουσίασαν μεγαλύτερη ποικιλία και απεικόνιζαν και πολυτελή σπίτια, κάστρα, εκκλησίες, βουνά κ.ά.

Η απήχηση του Καραγκιόζη στο ευρύ κοινό, τα πρώτα 20 χρόνια του εικοστού αιώνα, ήταν τέτοια, ώστε πολλοί εκδότες να επεκτείνουν

τις δραστηριότητες τους και στον τομέα του θεάτρου σκιών, είτε γιατί κάποιοι ήθελαν να διαβάσουν ένα έργο που τους εντυπωσίασε, είτε γιατί, ιδίως τα παιδιά, ήθελαν να το παραστήσουν. Τα φυλλάδια που κυκλοφόρησαν είχαν τη μορφή γραπτού σεναρίου με τα πρόσωπα του έργου, την περιγραφή της σκηνής και τους διαλόγους και αποτέλεσαν σημαντικό συστατικό της λαϊκής κουλτούρας.

**Ελληνικό Θέατρο
Σκιών, Φιγούρες από
φως και ιστορία,
ενημερωτικό φυλλάδιο
του Ε.Λ.Ι.Α., 2004 (διασκευή)**

Ακούω και μιλώ

1. Το θέατρο σκιών ανήκει στις λεγόμενες παραστατικές τέχνες (θέατρο, κινηματογράφος, χορός). Βρείτε στο κείμενο 7 όλες τις λέξεις που προσιδιάζουν στο πεδίο αυτών των τεχνών.

2. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 7 ο Καραγκιόζης χαρακτηρίζεται «παράδοξα αξιοπρεπής». Σε τι οφείλεται αυτή η παραδοξότητα; • Ποια λέξη του κειμένου την ερμηνεύει/την αιτιολογεί; • Υπογραμμίστε τη λέξη που συνδέει τα δύο χαρακτηριστικά του Καραγκιόζη που παρουσιάζονται ως αταίριαστα.

3. Στην αρχή της δεύτερης παραγράφου του κειμένου 7 διατυπώνεται η άποψη ότι

«οι φιγούρες δεν παύουν να αποτελούν το σημαντικότερο συστατικό του εποπτικού μέρους της παράστασης». Διατυπώνεται κάποια επιφύλαξη ή αντίθεση στην άποψη αυτή;

- **Με ποια πρόταση;**
- **Υπογραμμίστε τις λέξεις με τις οποίες εισάγεται αυτή η πρόταση.**

4. Με τις ίδιες λέξεις που υπογραμμίσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα εισάγεται μια πρόταση στο κείμενο 2. Εντοπίστε την και συζητήστε ποια λογική σχέση συνδέει το περιεχόμενο της με αυτό της κύριας πρότασης του κειμένου.

5. Αντικαταστήστε το «Αν και», με το οποίο εισάγεται η πρώτη πρόταση του κειμένου 2, με όποιες άλλες λέξεις νομίζετε ότι μπορούν να αποδώσουν το ίδιο νόημα και

να διατηρήσουν την ίδια σχέση με την κύρια πρόταση του κειμένου.

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Ένας τρόπος για να εκφραστεί **αντίθεση** ή **εναντίωση** προς ένα γεγονός ή ένα ενδεχόμενο είναι οι δευτερεύουσες εναντιωματικές προτάσεις.
- ▶ Οι δευτερεύουσες εναντιωματικές προτάσεις εισάγονται με τους συνδέσμους: *ενώ, μολονότι, αν και, και ας, παρόλο που* κ.λπ., και είναι επιρρηματικές.

Διαβάζω και γράφω

Με αφορμή το κείμενο 7, σας δίνονται παρακάτω ορισμένες διαπιστώσεις, οι οποίες μπορούν να συνδεθούν αντιθετικά:

α. Ο κινηματογράφος και η τηλεόραση κυριαρχούν στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου.	1. Το θέατρο σκιών επιβιώνει.
β. Η ζωή του Καραγκιόζη είναι πάντα δύσκολη.	2. Οι παραστάσεις προκαλούν το γέλιο του θεατή.
γ. Στις μέρες μας το θέατρο Σκιών δε βρίσκεται στην ακμή του.	3. Πάντα εμφανίζονται νέοι δημιουργοί-καραγκιοζοπαίχτες.
δ. Πρόκειται για θέατρο που βασίζεται στο φως και τη σκιά.	4. Σήμερα η σκηνή του Καραγκιόζη είναι γεμάτη χρώματα.
ε. Ο Καραγκιόζης δεν ήταν γιατρός.	5. Κατάφερε να γιατρέψει τη Βεζυροπούλα.

- α. Συνδέστε τες με διάφορους
εναντιωματικούς συνδέσμους.
β. Αντιστρέψτε τις περιόδους που
μόλις σχηματίσατε, κάνοντας τη
δευτερεύουσα πρόταση κύρια και
το αντίστροφο.
γ. Τι παρατηρείτε;

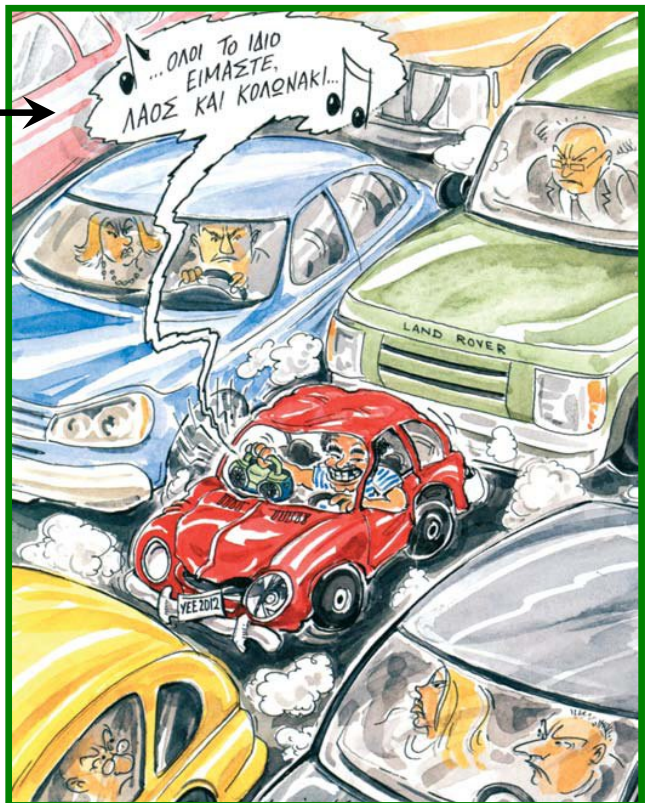
ΜΕΤΩΝΥΜΙΑ

Κείμενο 8 Λαός και Κολωνάκι

...ΟΛΟΙ ΤΟ
ΙΔΙΟ ΕΙΜΑΣΤΕ ,
ΛΑΟΣ ΚΑΙ
ΚΟΛΩΝΑΚΙ...

Ηλίας Μακρής,
περ. «Κ», εφημ.
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ,
2004

Ακούω και μιλώ

1. Σε τι διαφέρει το κόκκινο αυτοκίνητο και ο οδηγός του από τα άλλα αυτοκίνητα και τους οδηγούς τους;
2. Ποιο είναι το κοινό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν όλοι οι οδηγοί στο σκίτσο;
3. Γιατί ο οδηγός του κόκκινου αυτοκινήτου επιλέγει να ακούσει δυνατά το τραγούδι αυτό; • Ποιο μήνυμα στέλνει στους άλλους οδηγούς;
4. Με ποια σημασία χρησιμοποιείται η λέξη *Κολωνάκι* στους στίχους του τραγουδιού; • Ποια είναι η κύρια σημασία της λέξης *Κολωνάκι*;

Μαθαίνω ότι:

► **Μετωνυμία** λέμε το σχήμα λόγου κατά το οποίο χρησιμοποιούμε:

- **το όνομα του δημιουργού** για να δηλώσουμε το δημιούργημα (π.χ. *Στην Εθνική Πινακοθήκη εκτίθεται ένας Θεοτοκόπουλος* = Ένας πίνακας του Θεοτοκόπουλου)

- **αυτό που περιέχει κάτι**, για να δηλώσουμε το περιεχόμενο (π.χ. *Έλα να πιούμε ένα ποτηράκι* = κρασί)

- **το αφηρημένο** αντί για το συγκεκριμένο (π.χ. *Τόπο στα νιάτα!* = τόπο στους νέους!)

5. Το κείμενο 8 περιέχει κάποια μετωνυμία. • Ποια είναι αυτή και πώς εκφέρεται;

Διαβάζω και γράφω

ΓΙΑΤΙ ΕΙΣΑΙ ΕΤΣΙ;

ΟΛΗ ΝΥΧΤΑ
ΔΙΑΒΑΖΑ ΟΜΗΡΟ.

ΕΙΣΑΙ;

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ
ΑΝΕΒΑΖΕΙ
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ
ΣΤΗΝ ΕΠΙΔΑΥΡΟ.

ΗΤΑΝ ΚΑΛΗ
Η ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΧΘΕΣ;

ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΗ!
ΟΛΟ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΧΕΙΡΟΚΡΟΤΟΥΣΕ
ΓΙΑ ΠΕΝΤΕ ΛΕΠΤΑ.

- 1. Βρείτε τις μετωνυμίες στα παραπάνω σκίτσα.**
- 2. Διατυπώστε τα ίδια νοήματα χωρίς να χρησιμοποιήσετε τις μετωνυμίες.**
- 3. Σκεφτείτε και γράψτε τρία δικά σας παραδείγματα χρήσης μετωνυμιών.**

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

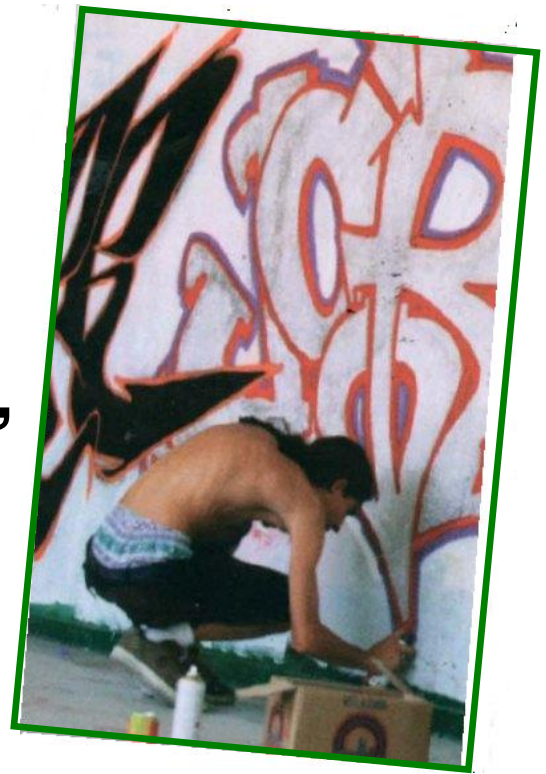

Ακούω και μιλώ

**Κατερίνα
Χριστοδούλου,
Πες το με σπρέυ,
εκδ. Γράμματα, 1991**

**Κυριάκος Ιωσηφίδης,
*Το graffiti στην
Ελλάδα,*
εκδ. Οξύ, 1997**

**1. α. Ποιες σκέψεις σάς δημιουργεί
η παράλληλη παράθεση των δύο
εικόνων;**

**β. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας
τα κίνητρα των νεαρών ατόμων ή
νεανικών ομάδων που γεμίζουν με
χρώματα και σχέδια τους τοίχους
των πόλεων;**

**γ. Πού θα τοποθετούσατε τον
εαυτό σας στην παρακάτω κλίμακα;**

- 1 τα γκράφιτι με εξοργίζουν
- 2 τα γκράφιτι με αφήνουν αδιάφορο
- 3 μερικά έχουν γούστο
- 4 οι δημιουργοί τους (writers) είναι αληθινοί καλλιτέχνες που ζωντανεύουν την πόλη
- 5 προσπαθώ και εγώ να εκφραστώ μέσα από τα γκράφιτι

- Σχηματίστε ομάδες ανάλογα με τις τοποθετήσεις σας (ομάδα 1, 2, 3, 4, 5). Κάθε ομάδα ας προετοιμάσει την επιχειρηματολογία της υποστηρίζοντας την τοποθέτησή της.
- Στο τέλος, διοργανώστε ανοικτή συζήτηση στην τάξη.

2. Βλέπετε τρεις παλιές διαφημίσεις, ηλικίας περίπου εκατό χρόνων.

**ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

**NATIONAL STEAM
NAVIGATION C^O LTD OF GREECE**

**ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

**NATIONAL STEAM
NAVIGATION C^O LTD OF GREECE**

**Η ΤΑΧΥΤΕΡΑ ΕΞ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤ'
ΕΥΘΕΙΑΝ ΔΙ' ΑΜΕΡΙΚΗΝ ΓΡΑΜΜΗ**

**ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ** →

**NATIONAL STEAM
NAVIGATION C^O →
LTD OF GREECE**

**ΑΤΜΟΠΛΟΙΟΝ «ΠΑΤΡΙΣ»
Η ΤΑΧΥΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΗ
ΔΙΑ ΝΕΑΝ ΥΟΡΚΗΝ**

Ενημερωτικό φυλλάδιο του Ε.Λ.Ι.Α.

- α. Τι ακριβώς διαφημίζουν και σε ποιο κοινό απευθύνονται;**
- β. Γιατί αυτές οι διαφημίσεις περιέχουν και αγγλικό κείμενο;**
- γ. Ποια καλλιτεχνικά στοιχεία διακρίνετε σ' αυτές και ποιο νομίζετε ότι είναι το αποτέλεσμα που επιδιώκει ο καλλιτέχνης που τις σχεδίασε;**

δ. Παρατηρήστε σύγχρονες έντυπες διαφημίσεις. • Διαλέξτε και φέρτε στην τάξη αυτές που σας φαίνονται πιο καλλιτεχνικές. • Κάντε συγκρίσεις ανάμεσα στις σύγχρονες και τις παλιές διαφημίσεις.

3. Αναζητήστε σε βιβλία, στον Τύπο, στο Διαδίκτυο, σε μουσικά cd, σε κινηματογραφικές ταινίες και αλλού, πώς έχουν αποδώσει διάφοροι καλλιτέχνες (ζωγράφοι, λογοτέχνες, μουσικοί, φωτογράφοι κ.λπ.) απ' όλο τον κόσμο ένα θέμα που θεωρείτε ενδιαφέρον (π.χ. *ο πόλεμος, η αγάπη, η φύση*).

• Συγκεντρώστε όσο το δυνατό περισσότερα έργα πάνω στο θέμα αυτό και συζητήστε στην τάξη σας:
α. ομοιότητες και διαφορές στις απόψεις των δημιουργών,

β. τις πιθανές προθέσεις των δημιουργών αυτών.

Διαβάζω και γράφω

1. Ο Ολλανδός ιμπρεσιονιστής Βίνσεντ Βαν Γκογκ θεωρείται σήμερα σε όλο τον κόσμο ένας από τους μεγαλύτερους ζωγράφους όλων των εποχών. Οι πίνακές του κοσμούν τα σπουδαιότερα μουσεία και έχουν αμύθητη αξία.

Ωστόσο, είναι γεγονός ότι ο Βαν Γκογκ στη διάρκεια της ζωής του δεν κατάφερε να πουλήσει ούτε έναν πίνακά του. Έζησε και

ζωγράφιζε μέσα στην πιο σκληρή ανέχεια, βιώνοντας την απόρριψη.

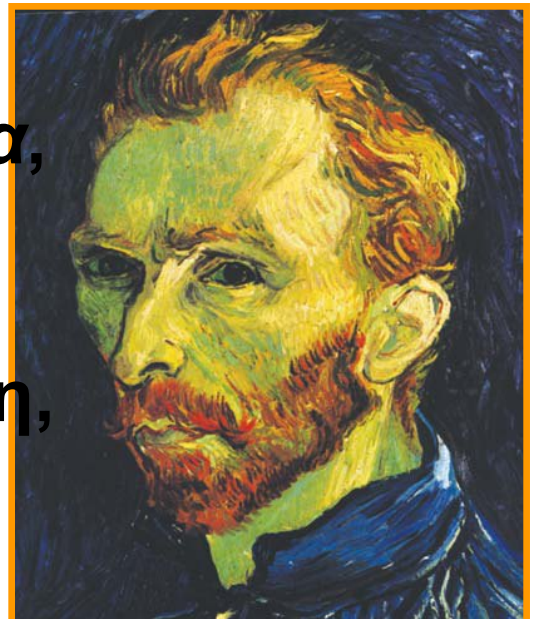
• Πώς μπορείτε να εξηγήσετε αυτό το παράδοξο;

• Ποια σχέση βλέπετε να υπάρχει ανάμεσα στην καλλιτεχνική αξία

ενός έργου και στην τιμή του στην αγορά έργων τέχνης; Οι παράγοντες που ορίζουν την αξία του είναι ίδιοι μ' αυτούς που καθορίζουν την τιμή του;

- Συνδυάζοντας τις παραπάνω πληροφορίες με το μήνυμα του κειμένου 4, γράψτε τις σκέψεις σας για το φαινόμενο της εμπορευματοποίησης της τέχνης.
- Τέλος, διαβάστε τα κείμενά σας στην τάξη και μοιραστείτε τον προβληματισμό σας με τους συμμαθητές σας.

Βίνσεντ Βαν Γκογκ,
Αυτοπροσωπογραφία,
στο Ingo F.Walther,
Βίνσεντ Βαν Γκογκ,
μτφρ. Σοφία Σουλιώτη,
εκδ. TASCHEN
/ΓΝΩΣΗ, 2004

2. Εμπνευστείτε από τη σχολική σας ζωή. • Διαλέξτε ένα γνωστό ή έναν πρωτότυπο μουσικό ρυθμό. • Πάνω σ' αυτόν γράψτε στίχους που να αφηγούνται γεγονότα ή που να εκφράζουν τα συναισθήματά σας από τη ζωή σας στο σχολείο.

3. Περιηγηθείτε μόνοι σας ή σε μικρές συντροφιάς στη γειτονιά του σχολείου σας. • Παρατηρήστε προσεκτικά δρόμους, κτίρια, τα μαγαζιά, τους κοινόχρηστους χώρους (πλατείες, πάρκα) και αξιολογήστε την αισθητική τους. • Προσπαθήστε να σκεφτείτε συγκεκριμένες παρεμβάσεις που θα βελτίωναν αισθητικά το χώρο. Στη συνέχεια συντάξτε μια επιστολή προς το δήμο ή άλλον αρμόδιο φορέα που να περιλαμβάνει τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις

σας για παρεμβάσεις και αλλαγές στο χώρο.

Στη συνέχεια αξιολογήστε τα κείμενά σας, ελέγχοντας αν:

- οι παρατηρήσεις είναι οργανωμένες σε κατηγορίες,**
- οι παρατηρήσεις είναι εύστοχες και η περιγραφή βοηθάει τον αναγνώστη να κατανοήσει το πρόβλημα,**
- οι προτάσεις αντιστοιχούν στο πρόβλημα ή τα προβλήματα που επισημάνθηκαν και είναι συγκεκριμένες και εφικτές,**
- αξιοποιείται το λεξιλόγιο που προέκυψε από τη διδασκαλία της ενότητας σχετικά με την τέχνη,**
- έχουν μορφή και ύφος κατάλληλα για επίσημη επιστολή.**

Διαθεματική εργασία

- ▶ Ανάμεσα στα τραγούδια που μας συντροφεύουν καθημερινά υπάρχουν κάποια που έχουν φτωχούς στίχους και μερικές φορές ακόμα και ανόητους. Υπάρχουν όμως και άλλα με λόγια που μπορούν να μας κάνουν να συγκινηθούμε, να ονειρευτούμε, να γελάσουμε, να ταξιδέψουμε νοερά, έχουν, δηλαδή, αληθινή ποιητική αξία.
- ▶ Φτιάξτε μια ανθολογία με στίχους τραγουδιών που σας αρέσουν και σας συγκινούν, η οποία να απευθύνεται σε συνομηλίκους σας.
- ▶ Θυμηθείτε ότι κάθε ανθολογία είναι μια επιλογή και ταυτόχρονα μια πρόταση. Ο ανθολόγος επιδιώκει να μοιραστεί το βίωμά του και μέσα από αυτό

να επικοινωνήσει με τους άλλους.

► Μπορείτε να χωριστείτε σε ομάδες ανάλογα με το θέμα των τραγουδιών (π.χ. αγάπη, χωρισμός, νοσταλγία, τόπος κ.λπ.) ή με το είδος της μουσικής (π.χ. λαϊκά, δημοτικά, ποπ, ροκ, ραπ, κ.λπ). Ο καθένας να προτείνει δυο τρία τραγούδια των οποίων θα έχει καταγράψει τους στίχους. Η τελική επιλογή θα γίνει από την ομάδα έπειτα από διαπραγμάτευση.

► Οι επιλογές όλων των ομάδων στο τέλος θα συγκεντρωθούν σε ένα βιβλιαράκι που μπορεί και να εικονογραφηθεί. Επίσης, με τη βοήθεια του καθηγητή της μουσικής μπορούν να αναζητηθούν και οι αντίστοιχες παρτιτούρες και να ενσωματωθούν στο βιβλίο. Τέλος, αν υπάρχει η τεχνική δυνατότητα,

θα μπορούσε να ηχογραφηθεί ένα cd που να συνοδεύει την ανθολογία.

► Αν είστε ικανοποιημένοι από το αποτέλεσμα της εργασίας σας, μπορείτε να οργανώσετε μια εκδήλωση, την οποία θα παρουσιάσετε στο σχολείο ή στην κοινότητα.

► Η εκδήλωση μπορεί να περιλαμβάνει απαγγελίες, αλλά και τραγούδια από τη χορωδία, καθώς και άλλες δικές σας χορογραφικές ή θεατρικές ή και εικαστικές δημιουργίες.

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

Δευτερεύουσες αποτελεσματικές προτάσεις

► Δηλώνουν

.....
.....

► Εισάγονται με:

.....
.....

Δευτερεύουσες εναντιωματικές προτάσεις

► Δηλώνουν

.....
.....

► Εισάγονται με:

.....
.....

▶ Όταν λέμε: «Στην Εθνική Πινακοθήκη εκτίθεται ένας Εγγονόπουλος» εννοούμε ότι

.....

.....

.....

▶ Το σχήμα λόγου που χρησιμοποιήσαμε στην περίπτωση αυτή ονομάζεται

.....

8η ενότητα

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα γνωρίσουμε τα **μόρια**, τις άκλιτες λεξούλες που χρωματίζουν το λόγο μας.

Θα ανακεφαλαιώσουμε και θα συστηματοποιήσουμε όσα γνωρίζουμε για τα **σημεία της στίξης**.

Θα μιλήσουμε για τις δυνατότητες που έχουμε να χρησιμοποιούμε τις λέξεις με **άλλες σημασίες**, ανάλογα με τις επικοινωνιακές και εκφραστικές μας ανάγκες και θα αναφερθούμε σε μερικά **σχήματα λόγου**.

Θα ασκηθούμε στην **περιληπτική** απόδοση κειμένων.

Θα έχουμε την ευκαιρία να εκφράσουμε τα **όνειρα** και τις **προσδοκίες**, αλλά και τους **φόβους** και τις **αγωνίες** που νιώθουμε όλοι μπροστά στο **άγνωστο** που αντιπροσωπεύει το **μέλλον**.

Θα σκεφτούμε τους τρόπους που διαθέτουμε για να **ορίσουμε** το μέλλον μας, τόσο ως **άτομα**, όσο και ως **κοινωνία**.

A

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο 1 [Η εργασία στο μέλλον]

Βρισκόμαστε σε μια κρίσιμη μεταβατική περίοδο όπου η ταχεία ανάπτυξη της τεχνολογίας, των επικοινωνιών και της πληροφορικής προκαλεί μια πραγματική επανάσταση με τεράστιες και απρόβλεπτες συνέπειες στην οικονομία, την παραγωγή, την αγορά εργασίας και την εκπαίδευση. Για τα ζητήματα αυτά τίποτα δεν μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια και οι ειδικοί κινούνται στον τρίπτυχο άξονα: Τάσεις – Προβλέψεις – Προοπτικές.

Ο Τόφλερ, το 1982, υποστηρίζει ότι με το σημερινό ρυθμό ανάπτυξης της γνώσης, όταν ένα παιδί που έχει γεννηθεί σήμερα θα αποφοιτήσει αργότερα από το Πανεπιστήμιο, τότε η ποσότητα γνώσεων στον κόσμο θα είναι τέσσερις φορές μεγαλύτερη. Όταν το ίδιο παιδί θα είναι τριάντα ετών, το 97% των γνώσεων που θα έχει αποκτήσει ο κόσμος, θα έχουν μαθευτεί από τη χρονολογία γέννησης του και μετά.

Στο οικονομικό και εργασιακό περιβάλλον, την ίδια στιγμή που καταρρέουν επιχειρήσεις με παραδοσιακά επαγγέλματα και παρωχημένη τεχνογνωσία, εμφανίζονται νέα επαγγέλματα στον τομέα των υπολογιστών, της γενετικής, της επικοινωνίας,

της πληροφόρησης, της
οικολογίας, της ιατρικής κ.λπ.

Ε. Ρέππα, Τ. Φωτιάδου-Ζαχαρίου,
«Το μέλλον της εργασίας και της
εκπαίδευσης στη νέα
κοινωνικοοικονομική
πραγματικότητα», *Επιθεώρηση*
Συμβουλευτικής και
Προσανατολισμού ΕΛΕΣΥΠ,
τεύχ. 40-41, 1997 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Γιατί είναι πρακτικά αδύνατη
η ακριβής πρόγνωση των
μελλοντικών όρων της εργασίας και
της παραγωγής;

2 Πολλοί υποστηρίζουν ότι
η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών
οδηγεί στην αύξηση της ανεργίας.
Το κείμενο που διαβάσατε
επιβεβαιώνει την άποψη αυτή;

Κείμενο 2 Οικοδομώντας το μέλλον

Κάποια φορά, στη διάρκεια της δεκαετίας του '50, καθώς επέστρεφα με πλοίο από τη Βραζιλία, μείναμε για μια μέρα στο Τρινιντάντ κι εγώ αποφάσισα να ρίξω μια ματιά στη σημαντικότερη πόλη, το Πορτ οφ Σπαίην.

Την εποχή εκείνη, όταν επισκεπτόμουν μια πόλη, ενδιαφερόμουν να γνωρίσω τις πιο φτωχές περιοχές της – να δω πώς είναι εκεί η ζωή. Έτσι χάζεψα κάμποσο στους λόφους, στη νέγρική συνοικία της πόλης, τριγυρνώντας με τα πόδια. Είχα πάρει το δρόμο της επιστροφής, όταν σταμάτησε πλάι μου ένα ταξί κι ο οδηγός του μου είπε: «Έι, κύριε! Θέλεις να δεις την πόλη; Θα σου κοστίσει μόνο

πέντε μπίβι».

«Εντάξει», του είπα και μπήκα μέσα.

Ο οδηγός έστριψε προς τα πάνω, να με πάει να δω κάποιο ανάκτορο, λέγοντας: «Θα σου δείξω όλα τα ωραία μέρη».

«Όχι, ευχαριστώ», απάντησα. «Τέτοια βρίσκω παντού, είναι ίδια σε όλες τις πόλεις. Εγώ θέλω να δω το πιο υποβαθμισμένο μέρος της πόλης, εκεί όπου ζουν οι πολύ φτωχοί. Εξάλλου μόλις πριν ήμουν εκεί πάνω, στους λόφους».

«Α! ώστε έτσι;», έκανε εντυπωσιασμένος. «Εντάξει, θα σου δείξω αυτό που θες. Μετά, όταν θα έχουμε τελειώσει, θα σου κάνω και μια ερώτηση, γι' αυτό θέλω να κοιτάς το καθετί προσεχτικά».

Με οδήγησε λοιπόν σε μια γειτονιά Ινδών –είχαν κάνει εκεί

κάποιο στεγαστικό πρόγραμμα— και σταμάτησε μπροστά σε κάποιο σπίτι που ήταν κατασκευασμένο με τσιμεντόλιθους. Μέσα δεν υπήρχε σχεδόν τίποτε. Στα μπροστινά σκαλιά καθόταν ένας άντρας. «Τον βλέπεις αυτόν;», ρώτησε ο οδηγός. «Ο γιος του σπουδάζει Ιατρική στο Μαίρυλαντ».

Μετά με γύρισε στη γειτονιά, κι έτσι μπόρεσα να δω καλύτερα πώς ήταν εκεί. Βρήκαμε και μια γυναίκα που τα δόντια της είχαν ολωσδιόλου σαπίσει. Λίγο παρακάτω σταματήσαμε κι ο οδηγός με σύστησε σε δύο γυναίκες που τις θαύμαζε.

«Μάζεψαν κι οι δύο τα λεφτά τους κι αγόρασαν μια ραπτομηχανή. Τώρα όλη η γειτονιά ράβεται σ' αυτές», είπε με περηφάνια. [...]

Είδαμε πολλά ακόμη και τελικά

ο οδηγός του ταξί γύρισε και μου είπε: «Και τώρα, καθηγητά μου, να και η ερώτηση. Είδες ότι οι Ινδοί είναι τόσο φτωχοί όσο κι οι Νέγροι, μερικές φορές και πιο φτωχοί, όμως κάπως, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, προοδεύουν – να, εκείνος ο άντρας έχει στείλει το γιο του στο κολέγιο, εκείνες οι γυναίκες δημιούργησαν μόνες τους ένα ραφτάδικο. Όμως οι άνθρωποι της φυλής μου δεν πάνε μπροστά. Γιατί;»

Του απάντησα ότι δεν ήξερα – αυτή την απάντηση έδινα σχεδόν σε κάθε ερώτηση–, όμως αυτός δε δέχτηκε τέτοιου είδους απάντηση από έναν καθηγητή. Προσπάθησα λοιπόν να βρω κάποια λογική αιτία. «Στην Ινδία, του είπα, υπάρχει μια μακρόχρονη παράδοση, η οποία πηγάζει από μια θρησκεία και μια

φιλοσοφία χιλιάδων χρόνων. Έτσι οι άνθρωποι αυτοί, αν και δε ζουν στην Ινδία, είναι φορείς αυτής της παράδοσης για το τι είναι σημαντικό στη ζωή και προσπαθούν να οικοδομήσουν για το μέλλον και να βοηθήσουν τα παιδιά τους στις προσπάθειές τους – κάτι που έφτασε ως αυτούς μέσα απ' τους αιώνες».

Και συνέχισα λέγοντας: «Νομίζω ότι στους ανθρώπους της φυλής σου, δυστυχώς, δεν είχε δοθεί ποτέ η ευκαιρία να δημιουργήσουν μια τόσο μακρόχρονη παράδοση, ή, κι αν ακόμη είχε γίνει κάποτε αυτό, την έχασαν κατά τη διάρκεια της κατάκτησης και της σκλαβιάς τους». Δεν ξέρω αν ήταν αλήθεια αυτό, ήταν όμως η καλύτερη εξήγηση που διέθετα τη στιγμή εκείνη.

Ο οδηγός ένιωσε ότι αυτό που είπα ήταν μια καλή παρατήρηση, κι είπε ότι κι αυτός σχεδίαζε να οικοδομήσει για το μέλλον. Μάλιστα γι' αυτό το σκοπό έπαιζε στον ιππόδρομο κι αν κέρδιζε θα μπορούσε να αγοράσει ένα δικό του ταξί και να πάει πραγματικά μπροστά.

Ένιωσα πολύ λυπημένος. Του είπα ότι το να ζητάει να χτίσει το μέλλον του περιμένοντας να κερδίσει στον ιππόδρομο ήταν κακή επιλογή, εκείνος όμως επέμενε ότι αυτός ήταν ο μοναδικός τρόπος με τον οποίο θα μπορούσε να το κάνει. Ο άνθρωπος είχε τόσο καλές προθέσεις, η μέθοδος όμως που διάλεξε για να τις υλοποιήσει ήταν να επικαλείται την τύχη.

**Richard P.
Feynman, *Τι σε νοιάζει
εσένα τι σκέφτονται οι άλλοι;*,
μτφρ. Νίκος Κοτρίδης, εκδ.
Τροχαλία, 1993**

Ερώτηση κατανόησης

■ Ποιες είναι οι δύο φυλετικές κοινότητες στις οποίες αναφέρεται το κείμενο και ποια διαφορά υπάρχει μεταξύ τους στον τρόπο που αντιμετωπίζουν το μέλλον;

Κείμενο 3 [Η μάντισσα]

[...] Με τούτην την ύστερην λέξιν επάγωγσε η Φροσύνη. Πώς τάχα εγνώριζε αυτό το απόκρυφο

η γραία, ξένη γυναίκα; Τότε πλέον εσυμπέραναν ότι με το προνοητικό που είχε θα της έλεγε καθαρά την μοίραν της και ετρόμαξε η δύστυχη κόρη μη της προφητεύσει άλλα δυστυχήματα και άλλες αμαρτίες, όμοιες με όλες εκείνες τες προγονικές συμφορές ή και χειρότερες. Εσηκώθηκε, επήγε κι έκοψε ένα μεγάλο φελί μπαρμπαρέλα*, επήρε και μια χούφτα ελιές, τα έδωκε της γύφτισσας και της είπε:

– Γριά μου, πήγαινε τώρα με την ευχήν του Θεού. Δεν θέλω ν' ακούσω τίποτε άλλο. Μου φανερώσεις ή δεν μου φανερώσεις την μοίραν μου, αυτή δεν αλλάζει. Την περιμένω και εγώ όπως θα μου την στείλει ο Παντοδύναμος.

* φελί μπαρμπαρέλα: κομμάτι από άζυμο ψωμί καλαμποκιού

– Άγια ομιλείς, κοπέλα μου, αλλ’ αφουγκράσου με! Έχεις καλήν μοίραν, αν κάμεις ό,τι σου ειπώ, μα τούτο το ψωμί. Διαφορετικά θα στραβώσει.

Η γύφτισσα την εκοίταξε με κάτι μάτια που την εγήτεψαν.

– Κάμε γρήγορα! Μίλησε! της είπε η Φροσύνη.

– Για άνοιξέ μου πάλιν το χεράκι σου. Εδώ μεγάλη πολιτεία. Ω! πολυκοσμία, ωσάν τα μαλλιά της κεφαλής σου, και σ’ όλους ανάμεσα ένας νέος, μα τι νέος! Λιανοκάμωτος, λεβέντικος, ξανθομάλλης, απαράλλακτος με εκείνον τον Καβαλάρη, που κρέμεται στο προσκέφαλο σου. Εδώ πέρα το χρυσάφι. Έλα, παλικάρι και ομορφονιέ, και από μεγάλο γένος, έλα πάρε πρώτα το μάλαμα, πάρε και τη νύφη, οπού είναι καλύτερη

από το μάλαμα· εδῶ παρέκει
η εκκλησία...

Εἰς εκείνην τὴν στιγμὴν σύγνεφο
μαύρο, ὡσάν πίσσα, ἐσκέπασε τὸν
ἥλιον καὶ τὸ πρόσωπο τῆς γραΐας
ἐκατήφιασε.

– Κάτι ἀλλότριον βλέπεις, τῆς εἶπε
ἡ Φροσύνη.

– Τίποτε, κοπέλα μου· εἶναι
γραμμένο· θα ἔχεις καλὴν μοῖραν.
Πολλοὶ γαμπροὶ σε ζήτησαν ἕως
τώρα καὶ πολὺ περισσότεροι θα σε
ζητήσουν ἀκόμη. Σὺ μὴν πάρεις
κανέναν, ὅσο να ἔλθει ὁ σταλμένος
ἀπὸ πέρα, ἀπὸ τὴν μεγάλην
πολιτείαν. Μοναχὰ να καλόχεις
εκείνον τὸν Καβαλάρη, καὶ αὐτὸς με
τὸ σπαθὶ του θα σὰς φυλάξει.

Καθὼς ἐτέλειωσε τὸν λόγον,
ὁ ἥλιος ἔσχισε τὸ σύγνεφο, καὶ
ἡ γραΐα με νεανικὸ τίναγμα
ἐπετάχθη ἀπὸ χάμου, τὰ μάγουλά

της εξεζάρωσαν, άστραφτε η θωριά της, ένα αέρινο στεφάνι εκύκλωσε τα μαλλιά της, απλωμένα, χρυσόξανθες πλεξίδες, το λερό κουρελιασμένο φουστάνι της έλαμψε, ωσάν βασιλική πορφύρα – κι εχάθη.

Από εκείνην την ημέραν η Φροσύνη άλλο δεν είχε εις τον νουν της παρά τον ερχόμενον γαμπρόν. Ημέρα και νύκτα εθεωρούσε με πόθον αμίλητον την εικόνα του Ταξιάρχη, οπού με τον λόγον εκείνης της θείας γυναικός ήταν το προεικόνισμα του ανθρώπου, οπού έμελλε να γίνει ταίρι της.

Ιάκωβος Πολυλάς, «Τα τρία φλωριά», *Αλλόκοτα, Παράξενα, Μαίρη Γιόση, Άννα Χρυσογέλου-Κατσή, Μαρία Λαϊνά (επιλογή – επιμέλεια)*, εκδ. του Εικοστού πρώτου, 1995

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια είναι τα συναισθήματα της Φροσύνης καθώς ακούει τις προφητείες της μάντισσας; • Ποιες αντιδράσεις της τα φανερώνουν;

2 «Κάτι αλλότριο βλέπεις»; Βρείτε τη σημασία της λέξης «αλλότριο» στο Λεξικό. • Με ποια σημασία τη χρησιμοποιεί η Φροσύνη; • Από ποια στοιχεία του κειμένου το συμπεραίνετε;

3 Σε ποια εποχή και σε ποιο κοινωνικό πλαίσιο νομίζετε ότι διαδραματίζεται η σκηνή που διαβάσατε; • Ποιο νομίζετε ότι είναι το κοινωνικό και το μορφωτικό επίπεδο των προσώπων που συνομιλούν; (Προσπαθήστε να στηρίξετε τις υποθέσεις σας στα στοιχεία του κειμένου.)

Κείμενο 4 Η νέα γενιά

[...] Για τη σημερινή νέα γενιά λέγεται ότι πρόκειται για μάζα καθοδηγούμενη, χωρίς όνειρα – εκτός από αυτά ενός κινητού κι ενός αυτοκινήτου–, που ζει με Ρουβά και «Big Brother» και άλλα πολλά που τα γνωρίζετε.

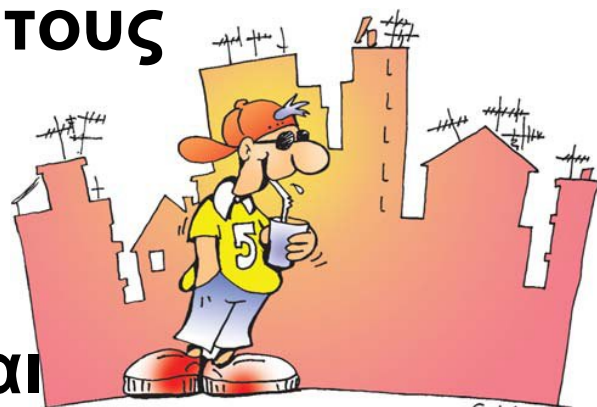
Φυσικά και υπάρχει αυτή η κατηγορία παιδιών, όπως πάντα υπήρχαν τα αντίστοιχα σε κάθε γενιά. Η διαφορά της «υπόλοιπης» σημερινής από τις προηγούμενες είναι ότι καθώς μεγαλώνει σε μια τραγική εποχή –που σημειωτέον, δημιούργησαν οι μεγαλύτεροί τους που φέρουν και την ευθύνη– έχει εξαρχής, και μάλιστα βίαια, δοσμένη «όλη την πληροφορία». Πρόκειται για μια γενιά που δεν προλαβαίνει να αφουγκραστεί και

να επεξεργαστεί, αλλά αναγκαστικά οφείλει να αποδεχτεί και να διαχειριστεί άμεσα.

Εκεί, ο κάθε χαρακτήρας αντιδρά αλλιώς. Γι' αυτό νομίζω ότι είμαστε μπροστά σε μία πλουραλιστική νέα κοινωνία, αρκετά ανεκτική και ανοικτή, και ταυτόχρονα πολύ ψυλλιασμένη, επιφυλακτική και σε διαρκή αμφισβήτηση. Άλλωστε ακόμα και η απάθεια είναι συχνά μια μορφή αντίδρασης. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι οι νέοι σήμερα φορούν τα πάντα και δεν ακολουθούν μία μόδα, ότι ακούνε διάφορες μουσικές και όχι μόνο ένα είδος, ότι ψηφίζουν διαφορετικά κόμματα σε κοινές παρέες, ότι γεμίζουν μικρά θέατρα και σινεφίλ αίθουσες, ότι κατέβηκαν στους δρόμους, ότι δεν παραμυθιάζονται με ήρωες και ινδάλματα ή

στρέφονται σε εκείνους του παρελθόντος, όπως ο Τσε ή ο Μάρλεϊ.

Ας κοιτάξουμε λίγο περισσότερη ώρα στα μάτια αυτούς τους πιτσιρικάδες, που έγιναν απότομα έφηβοι. Είναι εκείνοι που μεγαλώνουν και αρκετά μόνοι – αφού πια αμφότεροι οι γονείς δουλεύουν–, είναι εκείνοι που κάνουν παρτ τάιμ δουλειές, για να μη ζητάνε συνέχεια χαρτζιλίκι, είναι εκείνοι που μάλλον δεν θα κληρονομήσουν ένα διαμερισματάκι, γιατί τα λεφτά λιγοστεύουν. Κι αν τους κατηγορούμε ότι «μπαίνουν από νωρίς στο λούκι» και δεν ασχολούνται με άλλα πράγματα, ας σκεφτούμε, αν έχουν στ’ αλήθεια

εναλλακτική λύση, στην κοινωνία που τους υποδέχτηκε.

Μία Κόλλια, εφημ. *CITY PRESS*,
2003 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια επίδραση ασκεί στους νέους η υπερπροσφορά «πληροφορίας» στην εποχή μας;

2 Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της κοινωνίας που θα διαμορφώσει στο άμεσο μέλλον η σημερινή νέα γενιά, σύμφωνα με τη συγγραφέα του χρονογραφήματος;

Ακούω και μιλώ

1. «Έχεις καλήν μοίραν»: Η φράση περιέχεται δύο φορές στο κείμενο

3. Εντοπίστε τις δύο φράσεις.

• Ποια μικρή διαφορά βλέπετε μεταξύ τους; • Ποιος είναι ο γραμματικός χρόνος κάθε πρότασης;

2. «Κοιτάζουμε λίγο περισσότερη ώρα στα μάτια αυτούς τους πιτσιρικάδες, που έγιναν απότομα έφηβοι» (κείμενο 4)

«Καλόχεις εκείνον τον Καβαλάρη» (κείμενο 3)

Οι παραπάνω φράσεις είναι παραλλαγμένες φράσεις των κειμένων 3 και 4. Εντοπίστε μέσα

στα κείμενα τις αυθεντικές και βρείτε τις λεξούλες που έχουν παραλειφθεί. • Τι αφαιρέθηκε από το νόημα των φράσεων με την παράλειψη τους; • Με ποια λέξη της κάθε φράσης έχει πιο στενή σχέση η λέξη που παραλείφθηκε;

3. «Μοναχά να καλόχεις εκείνον τον Καβαλάρη» (κείμενο 3)

«να, εκείνος ο άντρας έχει στείλει το γιο του στο κολέγιο» (κείμενο 2)

Συγκρίνετε τις σημασίες που έχει το να στα δύο αυτά αποσπάσματα.

4. «Για τα ζητήματα αυτά τίποτα δεν μπορεί να προβλεφθεί με ακρίβεια» (κείμενο 1)

«Για άνοιξέ μου πάλιν το χεράκι σου» (κείμενο 3)

Συγκρίνετε τις σημασίες που έχει το για στα δύο αποσπάσματα. • Σε ποιο από τα δύο αποσπάσματα

το για συνδέεται στενά με ένα ουσιαστικό και δημιουργεί προθετικό σύνολο; • Με τι μέρος του λόγου συνδέεται στενά το για στο άλλο απόσπασμα και ποια σημασία του προσθέτει;

Μαθαίνω ότι:

► Μόρια ονομάζουμε τις λέξεις να και θα που χρησιμοποιούμε για να σχηματίσουμε την υποτακτική έγκλιση και τους μελλοντικούς χρόνους.

► Επίσης μόρια θεωρούμε όλες γενικά τις άκλιτες λέξεις, όταν τις χρησιμοποιούμε με σημασίες που δε μας επιτρέπουν να τις κατατάξουμε σε κάποιο από τα άλλα άκλιτα μέρη του λόγου (επιρρήματα, προθέσεις, συνδέσμους, επιφωνήματα).

► Τα μόρια (εκτός από τα θα, να) **χρωματίζουν** συναισθηματικά το λόγο. Εμπλουτίζουν τις σημασίες και τους δίνουν **εκφραστικότητα**. Γι' αυτό τα μόρια τα συναντάμε συχνότερα διάσπαρτα στον καθημερινό λόγο και στη λογοτεχνία.

► Ενώ ως φυσικοί ομιλητές τα χρησιμοποιούμε με άνεση, τα μόρια είναι πιθανό να δυσκολέψουν όσους διδάσκονται την ελληνική ως ξένη γλώσσα, επειδή οι σημασιολογικές τους αποχρώσεις δεν προβλέπονται συνήθως από τους κανόνες και συχνά αλλάζουν ρόλο μέσα στο λόγο (π.χ. προθέσεις που χρησιμοποιούνται ως επιρρήματα, επιρρήματα που γίνονται σύνδεσμοι κ.λπ.).

Διαβάζω και γράφω

- 1. «Έχεις καλήν μοίραν,... μα τούτο το ψωμί» (κείμενο 3)
«ένας νέος, μα τι νέος!» (κείμενο 3)**

Σκεφτείτε ποιες είναι οι διαφορετικές σημασίες του μα στα δύο αποσπάσματα. • Γράψτε και εσείς δύο προτάσεις, στις οποίες να φαίνονται οι διαφορετικές σημασίες του μα.

2. Σε όλα τα παρακάτω σκίτσα το θα συνοδεύει διάφορους ρηματικούς τύπους. Σε ποια περίπτωση δηλώνεται:

- α. αυτό που πρόκειται να γίνει**
- β. αυτό που θα μπορούσε να γίνει**
- γ. αυτό που είναι πιθανό να συμβαίνει.**

TAXI

**ΘΑ ΣΟΥ ΔΕΙΞΩ
ΟΛΑ ΤΑ ΩΡΑΙΑ
ΜΕΡΗ.**

ΓΑΛΑΞΙΑΚΗ ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΥΠΕΡΤΑΧΕΙΑΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

**ΘΑ ΠΕΤΑΓΟ-
ΜΑΣΤΑΝ ΩΣ
ΤΟΝ ΑΡΗ, ΑΝ
ΜΑΣ ΕΦΤΑΝΑΝ
ΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ.**

EASY RIDER

**ΘΑ ΑΥΞΗΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΑΠΑ-
ΣΧΟΛΗΣΗ, ΘΑ ΔΙΠΛΑΣΙΑ-
ΣΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΜΙΣΘΟΥΣ, ΘΑ
ΤΡΩΤΕ ΜΕ ΧΡΥΣΑ ΚΟΥΤΑΛΙΑ**

**ΘΑ ΤΟΥΣ
ΚΟΥΡΑΣΑ
ΜΑΛΛΟΝ**

- Γράψτε και εσείς τρεις προτάσεις ή κάντε τρία σκίτσα που να περιέχουν φράσεις με **θα** και να δηλώνουν τις τρεις αυτές διαφορετικές σημασίες.

3. Μελετήστε τις φράσεις που ακολουθούν και πείτε τες φωναχτά;
– Σαν να δρόσισε λιγάκι!
– Δεν αλλάζω γνώμη, που να με χρυσώσεις!

- Ας κρατούσε για πάντα το όνειρο αυτό!
- Μπας και σου περισσεύει κάνα ευρώ;
- Θα 'ρθεις αύριο; – Αμέ!
- Έτσι μου 'ρχεται να τα παρατήσω κι ό,τι θέλει ας γίνει.
- Τον ξέρω εδώ και είκοσι χρόνια!
- Να μην πάω, θα του κακοφανεί!
- Δε γύρισε καν να με κοιτάξει!

α. Εντοπίστε και υπογραμμίστε όσες λέξεις θεωρείτε μόρια στις παραπάνω φράσεις, σύμφωνα με τη θεωρία που προηγήθηκε.

β. Μετασχηματίστε τις φράσεις αυτές. Κάντε όσες αλλαγές χρειάζονται, για να αποδώσετε μεγαλύτερη τυπικότητα και επισιμότητα στο λόγο.

γ. Τι συνέβη με τα μόρια στις δικές σας φράσεις;

δ. Ποια εκδοχή από τις δύο σας φαίνεται ότι εκφράζει εντονότερα τα συναισθήματα των ομιλητών;

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 4ου ΤΟΜΟΥ

6η ΕΝΟΤΗΤΑ Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών	8
B2. Υποθετικές προτάσεις.....	23
Γ. Υπώνυμα – Ορισμός.....	23
Γ1. Υπώνυμα	23
Γ2. Ορισμός	25
Δ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	37
Διαθεματική εργασία	46
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	47
7η ΕΝΟΤΗΤΑ Τέχνη: Μια γλώσσα για όλους, σε όλες τις εποχές.....	50
A. Εισαγωγικά κείμενα	52
B. Αποτελεσματικές και εναντιωματικές προτάσεις.....	61
B1. Αποτελεσματικές προτάσεις ..	61
B2. Εναντιωματικές προτάσεις	68
Γ. Μετωνυμία	76

Δ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	80
Διαθεματική εργασία	90
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	93

8η ΕΝΟΤΗΤΑ Μπροστά στο μέλλον.....	95
---	-----------

A. Εισαγωγικά κείμενα	97
B. Μόρια	116

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.